

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Факультет філології
Кафедра журналістики**

Руслана Савчук

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МОВА ЗМІ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ II КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЖУРНАЛІСТИКА»**

2-ге видання, виправлене і доповнене

**Івано-Франківськ
2021**

УДК 811.161.2

ББК 81.2Укр

*Рекомендовано до друку вченою радою Факультету філології
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
(протокол № 4 від 23 грудня 2020 р.)*

Рецензенти:

О. А. Мітчук – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, професор кафедри реклами і мови ЗМІ, декан факультету журналістики ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука».

Р. І. Стефурак – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Савчук Р. Л. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Мова ЗМІ» для студентів II курсу спеціальності «Журналістика»: посібник. 2-ге вид., випр. і допов. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 162 с.

Навчально-методичний посібник розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра журналістики, а також вимог кредитно-модульної організації навчального процесу. Містить відомості про структуру курсу «Мова ЗМІ», плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та питання для самоперевірки, теми повідомлень, список основної та додаткової літератури, програмові вимоги до іспиту, тематику наукових робіт та рекомендації до їх написання. У посібнику подано стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019), словничок правопису слів.

Видання призначено для студентів II курсу спеціальності «Журналістика» денної форми навчання.

ЗМІСТ

Передмова.....	5
<i>Практичне заняття № 1. Предмет, мета і завдання курсу «Мова ЗМІ». Мовна ситуація в Україні.....</i>	8
<i>Практичне заняття № 2. Природа, функції та будова мови. Науки про мову.....</i>	13
<i>Практичне заняття № 3. Фонетика. Фонологія. Орфоепія.....</i>	17
<i>Практичне заняття № 4. Графіка та орфографія української мови.....</i>	22
<i>Практичне заняття № 5. Лексикологія. Слово як номінативна одиниця мови.....</i>	27
<i>Практичне заняття № 6. Словниковий склад української мови. Функціональні стилі.....</i>	33
<i>Практичне заняття № 7. Фразеологія. Лексикографія.....</i>	39
<i>Практичне заняття № 8. Морфеміка і словотвір.....</i>	44
<i>Практичне заняття № 9. Морфологія як наука про частини мови. Іменник. Прикметник.....</i>	49
<i>Практичне заняття № 10. Числівник. Займенник.....</i>	54
<i>Практичне заняття № 11. Дієслово. Прислівник.....</i>	59
<i>Практичне заняття № 12. Службові частини мови: прийменник,</i>	

сполучник, частка. Вигук.....	65
<i>Практичне заняття № 13. Синтаксис і пунктуація української мови. Словосполучення.....</i>	71
<i>Практичне заняття № 14. Речення як одиниця синтаксису. Головні та другорядні члени речення.....</i>	76
<i>Практичне заняття № 15. Односкладні речення та їх типи. Просте ускладнене речення.....</i>	82
<i>Практичне заняття № 16. Складне речення. Типи складних речень.....</i>	88
<i>Практичне заняття № 17. Способи відтворення чужого мовлення.....</i>	93
<i>Практичне заняття № 18. Текст. Дискурс.....</i>	98
Програмові вимоги з курсу «Мова ЗМІ».....	104
Завдання для самостійної роботи.....	112
Тематика наукових робіт	115
Рекомендації до написання наукової роботи	119
Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019).....	134
Словничок правопису слів.....	139

ПЕРЕДМОВА

«Мова ЗМІ» – одна з провідних дисциплін, що тісно пов'язана з професійною підготовкою фахівців-журналістів в Україні. Це зумовлює її зв'язок фактично з усіма лінгвістичними («Вступ до мовознавства», «Практикум з української мови», «Культура усного мовлення», «Стилістика української мови», «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ» тощо) та суто журналістськими («Вступ до журналістики», «Теорія журналістики», «Теорія і методика журналістської творчості», «Жанри журналістики», «Комунікаційні технології» тощо) дисциплінами, що враховується й використовується під час викладання.

Мета курсу «Мова ЗМІ» – поглибити й закріпити знання студентів-журналістів із теоретичних основ сучасної української літературної мови; сприяти оволодінню мовними нормами; ознайомити з лексико-граматичними особливостями організації текстів різних жанрів ЗМІ в цілому та принципами відбору; сформувати навички правильного використання лінгвістичних засобів залежно від сфери й мети спілкування та роботи з журналістськими текстами.

Завдання дисципліни:

1. Систематизувати теоретичні знання студентів про формування та розвиток української мови, принципи її організації та функціонування.
2. Сприяти практичному удосконаленню культури усного й писемного мовлення майбутніх журналістів.
3. Детальніше розглянути проблемні питання фонетики, фонології, морфеміки, словотвору, пунктуації сучасної української літературної мови.
4. Показати своєрідність функціонування орфоепічних та орфографічних норм української мови, лексики, фразеології, граматики.
5. Навчити студентів характеризувати мовностилістичні особливості журналістських текстів різних жанрів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- суть понять «літературна мова», «національна мова», «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «мова ЗМІ»;
- норми сучасної української літературної мови;
- специфіку публіцистичного стилю та його жанрів;
- предмет фонетики української мови, її визначення, практичну цінність та зв'язок з іншими лінгвістичними дисциплінами; систему фонем української мови та їх звукову реалізацію;
- правила орфоепії української мови;
- основні відомості з історії української графіки й орфографії;
- дефініції та властивості мовних одиниць, що входять до лексичної та фразеологічної систем української мови;
- принципи побудови статей у словниках різних типів;
- морфемний склад слова, засоби та способи словотвору;
- граматичні категорії самостійних і службових частин мови;
- предмет і завдання синтаксису, його основні одиниці;
- особливості пунктуації української мови;
- основи редагування тексту.

вміти:

- виступати з доповідями і повідомленнями перед аудиторією за результатами власної пізнавальної діяльності, дотримуючись норм сучасної української літературної мови;
- дискутувати, переконливо аргументуючи особисту життєву позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими моральними й етичними нормами;
- писати публіцистичні тексти, добираючи відповідні мовні засоби, виражаючи своє ставлення, враховуючи ситуацію спілкування, зокрема адресата;
- орієнтуватися в сучасних лексикографічних джерелах і використовувати їх у практичній діяльності;

➤ редагувати неправильно побудовані речення, виправляти мовні помилки в ЗМІ.

Форма контролю – екзамен, який складається із теоретичних питань та практичних завдань (у тестовій формі).

У запропонованому навчально-методичному посібнику подано плани практичних занять із дисципліни «Мова ЗМІ», завдання для самостійної роботи, питання для самоперевірки, теми повідомлень, список літератури (основна та додаткова) до кожного практичного заняття, програмові питання до іспиту, стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019), словничок правопису слів. Вміщено тематику наукових робіт та вимоги до їх написання.

Методичні рекомендації покликані допомогти студентам спеціальності «Журналістика» денної форми навчання у процесі їхньої фахової підготовки, окреслити шляхи розв'язання різноманітних мовленнєвих питань, що виникають у журналістській практиці.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Предмет, мета і завдання курсу «Мова ЗМІ».

Мовна ситуація в Україні

1. Зміст і структура курсу «Мова ЗМІ», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Поняття національної та літературної мови. Ознаки літературної мови.
3. Культура мови і культура мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення.
4. Мовна норма. Типи мовних норм.
5. Поняття рідної та державної мови. Конституція України про державну мову та мови національних меншин.
6. Престиж мови. Мовна ситуація. Мовна політика.
7. Геноцид – етноцид – лінгвоцид. Основні форми лінгвоциду в Україні та в інших державах.
8. Україномовні ЗМІ: сучасний стан, проблеми, перспективи, тенденції.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть статтю в газету про культуру мовлення сучасної молоді. Розкрийте такі питання:
 - правильність мовлення (дотримання мовних норм);
 - доречність (добір мовних засобів, що відповідає змістові, експресії, меті повідомлення тощо);
 - чистота мовлення (відсутність слів-паразитів, діалектизмів, просторічної та жаргонної лексики, сленгізмів, канцеляризмів, запозичених слів, уникнення суржику);
 - виразність (вміння застосовувати виражальні засоби звукового мовлення – логічний наголос, видозміни голосу, паузи, емоційну тональність тощо);
 - багатство мовлення (лексичні, фразеологічні, словотворчі, граматичні, стилістичні ресурси мови);

➤ точність (правильний вибір слів, знання їх лексичних значень; чіткість синтаксично-сміслових зв'язків між членами речення тощо);

➤ рекомендації щодо вдосконалення мовлення.

2. Охарактеризуйте основні проблеми культури мови у ЗМІ.
3. Окресліть власні погляди на мовну ситуацію в Україні.
4. Проаналізуйте мовну політику сучасних регіональних ЗМІ.
5. Опрацюйте статті:

Єрмоленко С. Засоби масової комунікації і мовна свідомість сучасного українця. *Культура слова*. 2013. Вип. 79. С. 123–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_79_18 (дата звернення: 18.11.2020).

Заліпська І. Порухення літературних норм у мові прямого ефіру. *Культура слова*. 2016. № 84. С. 151–160. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/122950/19-Zalipska.pdf?sequence=1> (дата звернення: 18.11.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Яка роль курсу «Мова ЗМІ» в професійній підготовці студентів-журналістів?
2. Поясніть терміни «національна мова», «літературна мова», «рідна мова», «державна мова», «офіційна мова», «мова ЗМІ».
3. Назвіть ознаки літературної мови. Охарактеризуйте їх.
4. Що називають мовною нормою?
5. Назвіть типи мовних норм. Що вони врегульовують?
6. У чому полягає специфіка взаємодії мови та культури? Як пов'язані ці два феномени між собою?
7. Які ви знаєте основні комунікативні ознаки культури мовлення? Охарактеризуйте їх.
8. Від яких чинників залежить авторитет мови? Чи є українська мова престижною у світі? Поясніть.
9. У чому, на ваш погляд, важливість мовних обов'язків громадян України?
10. Що таке геноцид та етноцид?

11. Що таке лінгвоцид? Назвіть форми лінгвоциду в Україні.
12. Які вам відомі шляхи боротьби за українську мову і засоби протидії лінгвоциду?

Теми повідомлень:

1. Проблема походження української мови.
2. Літературна мова серед інших форм існування мови.
3. Українська діаспора. Українська мова за кордоном.

Основна література

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 232 с.
2. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1991. 231 с.
3. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів : ЛНУ, 2000. 68 с.
4. Літературна норма і мовна практика : монографія / С. Я. Єрмоленко та ін. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. 320 с.
5. Лопушинський І. Державна мовна політика в Україні. Херсон : Олді-плюс, 2010. 478 с.
6. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
7. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради : навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. К. : Либідь, 2001. 240 с.
8. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
9. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду : документи і матеріали / упоряд.: Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-Кульчицька ; за ред. Л. Масенко. 2-ге вид., допов. Київ : Києво-Могилянська академія, 2006. 399 с.
10. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2004. 332 с.

Додаткова література

1. Бибик С. Оновлена стильова норма засобів масової інформації. *Українська мова*. 2016. № 2. С. 72–81.
2. Вишняк О. Мовна ситуація та статус мов в Україні: динаміка, проблеми, перспективи (соціологічний аспект). Київ : Інститут соціології НАН України, 2009. 176 с.
3. Гречко О. Додержання лексичних та граматичних норм сучасної української літературної мови. *Дивослово*. 2016. № 6. С. 19–22.
4. Капелюшний А. О. Телебачення прямого ефіру: практика мовлення, типові помилки : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2011. 400 с.
5. Куць О. Мовна політика в державотворчих процесах України : навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В. Каразіна, 2004. 276 с.
6. Лизанчук В. В. Журналістська діяльність у контексті утвердження української мови як державної. *Стиль і текст* : наук. зб. / за ред. В. В. Різуна ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2004. Вип. 5. С. 6–14.
7. Масенко Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір. Київ : Вид. дім «КМ Академія» ; Всеукраїнське т-во «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, 2004. 163 с.
8. Масенко Л. Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні. Київ : ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2020. 176 с.
9. Масенко Л. Т. Мова і політика. 2-ге вид., доп. Київ : Соняшник, 2004. 120 с.
10. Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. Київ : ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 398 с.
11. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика. Діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ : ШПЕД НАН України, 2005. 320 с.
12. Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи та правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». Київ : Арістей, 2004. 180 с.
13. Радевич-Винницький Я. Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання : монографія. Київ ; Дрогобич : Посвіт, 2011. 590 с.

14. Радевич-Винницький Я. Лінгвоцид як форма геноциду. Київ : Укр. вид. спілка ім. Ю. Липи, 2011. 78 с.
15. Радевич-Винницький Я., Іванишин В. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні України. 5-е вид., виправ., доп. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2003. 120 с.
16. Ріпей М. В. Порушення лексичної норми на сторінках газет. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 101. С. 107–110.
17. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
18. Синявський О. Норми української літературної мови. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 368 с. – Репринт з видання 1931 р.
19. Ткачук О. Деякі аспекти проблеми походження української мови. *Дивослово*. 1998. № 2. С. 10–13.
20. Ющук І. Про походження української мови. *Дивослово*. 1995. № 1. С. 27–33.
21. Яценко А. Мовні питання в сучасному інформаційному просторі як визначальні чинники мовної ситуації в Україні. *Актуальні проблеми регіональних ЗМІ*. Запоріжжя : КПУ, 2008. Т. 3. С. 157–158.
22. Яцимірська М. Г. Мова засобів масової інформації кінця ХХ століття. *Актуальні проблеми журналістики* : зб. наук. праць. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2001. С. 485–490.
23. Яцимірська М. Г. Сучасний стан і перспективи функціонування державної мови в Україні. *Мова і культура нації* : зб. наук. праць. Львів : Львівський Інститут внутрішніх справ, 2001. С. 210–215.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2
Природа, функції та будова мови.
Науки про мову

1. Українська мова – одна із форм національної культури. Суспільний характер мови, її функції.
2. Мова як біологічне та психічне явище.
3. Мова і мислення.
4. Мова і мовлення.
5. Знакова природа мови. Мовознавство й семіотика.
6. Система і структура мови. Основні одиниці мови та їх функції. Поняття синхронії та діахронії.
7. Науки про мову. Міждисциплінарні мовознавчі науки ХХІ ст., їх завдання та перспективи.

Завдання для самостійної роботи:

1. Прокоментуйте твердження: *«Мова – універсальна, але користування нею вкрай індивідуальне»* (П. Мовчан).
2. Напишіть замітку в газету про роль знаків у нашому житті, дотримуючись усіх мовних норм.
3. Поміркуйте над темою *«Невербальна семіотика в телевізійній комунікації»*.
4. Опрацюйте статтю:
Капелюшний А. Медіалінгвістика в системі наук про ЗМІ. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. 2003. Вип. 23. С. 27–32. URL: http://old.journ.lnu.edu.ua/movazmi/body/visnyk23/Statti_Kapeliushnyi.htm (дата звернення: 19.11.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте зв'язки мови із суспільством.
2. Назвіть і охарактеризуйте основні функції мови.
3. За якими параметрами відбувається розрізнення мови і мислення?

4. Наведіть приклади чуттєво-образного, технічного та поняттєвого типів мислення.
5. За якими параметрами відбувається розрізнення мови і мовлення?
6. Сформулюйте визначення знака. Назвіть його основні ознаки та охарактеризуйте їх.
7. Розкрийте сутність найвідоміших класифікацій знаків.
8. Чи всі мовні одиниці можна вважати знаками?
9. Як називається наука, що вивчає структуру та функціонування різних знакових систем?
10. Проаналізуйте основні та проміжні рівні структури мови. Визначте, якими одиницями вони репрезентовані та які функції виконують.
11. Назвіть науки про мову.
12. Поясніть зміст термінів «семасіологія», «соціолінгвістика», «психолінгвістика», «комп'ютерна лінгвістика», «нейролінгвістика», «лінгвістична прагматика», «комунікативна лінгвістика», «когнітивна лінгвістика», «медіалінгвістика».

Теми повідомлень:

1. Типологічна та генеалогічна класифікації мов.
2. Українська етнолінгвістика.
3. Соціо- і психолінгвістика, комп'ютерна лінгвістика в системі новітніх комунікативних технологій.
4. Проблеми і завдання когнітивної лінгвістики.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
2. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 536 с.
3. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 284 с.

4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2009. 336 с.
5. Кириченко Г. С., Кириченко С. В., Супрун А. П. Нариси загального мовознавства : навч. посіб. : у 2 ч. / за ред. А. П. Супрун. Київ : Ін Юре, 2008. Ч. 1 : Мова, її будова та функції в суспільстві. 168 с.
6. Кириченко Г. С., Кириченко С. В., Супрун А. П. Нариси загального мовознавства : навч. посіб. : у 2 ч. / за ред. А. П. Супрун. Київ : Ін Юре, 2008. Ч. 2 : Основні етапи розвитку науки про мову. 224 с.
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид. Київ : Академія, 2010. 463 с.
8. Левицький А. Е., Сингаївська А. В., Славова Л. Л. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 104 с.
11. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
9. Ющук І. П. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Київ : Рута, 2000. 128 с.

Додаткова література

1. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : монографія. — Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. — Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. Київ : «АртЕк», 1996. 224 с.
4. Глущенко В. А. Лінгвістичний метод і його структура. *Мовознавство*. 2010. № 6. С. 32–45.
5. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 223 с.
6. Даниленко В. П. Введение в языкознание : курс лекций. Москва : Флинта: Наука, 2010. 288 с.

7. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нариси. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
8. Загнітко А., Кудрейко І. Соціолінгвістика: предметно-поняттєвий апарат. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2009. Вип. 46. С. 16–26.
9. Єрмоленко С. Я. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2006. 384 с.
10. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі. *Дивослово*. 2003. № 5. С. 24–29.
11. Культура спілкування у журналістській практиці : навч.-метод. посіб. / укл.: Н. Бабич, О. Жук. Чернівці : Букрек, 2012. 160 с.
12. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ : Академія, 2012. 208 с.
13. Манакін М. Мова і загальна симетрія універсаму. *Мовознавство*. 2011. № 3. С. 26–31.
14. Мельничук О. С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства. *Мовознавство*. 1997. № 2–3. С. 3–19.
15. Пещак М. М. Нариси з комп'ютерної лінгвістики. Ужгород : Закарпаття, 1999. 199 с.
16. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
17. Стахів М. О. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. Київ : Знання, 2008. 245 с.
18. Шевченко Л. І. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2013. Вип. 26. С. 3–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2013_26_3 (дата звернення: 19.11.2020).
19. Ющук І. П. Лекції зі вступу до мовознавства : навч. посіб. Київ : Вид-во Міжнар. ін-ту лінгвістики та права, 1995. 112 с.
20. Яцимірська М. Мислення – мова – мовлення: когнітивні та психолінгвістичні аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2002. № 453. С. 363–368.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Фонетика. Фонологія.

Орфоепія

1. Предмет і завдання фонетики. Акустичні властивості звуків.
2. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків. Мовний апарат.
3. Класифікація голосних та приголосних звуків.
4. Сегментні і суперсегментні одиниці мови. Склад. Наголос.
5. Фонологія як розділ мовознавства. Поняття фонем. Функції фонем.
6. Поняття орфоєпії. Орфоєпічні норми. Основні випадки порушення орфоєпічних норм.
7. Вимова голосних.
8. Вимова приголосних.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть твір у публіцистичному стилі на тему *«Івано-Франківськ у майбутньому»*, використовуючи фонетичні засоби милозвучності української мови.
2. Запишіть 10 слів із варіантним наголошуванням.
3. Придумайте 5 контекстів, у яких логічний наголос падатиме на різні слова у реченні. Визначте його роль.
4. Подумайте над темою *«Порушення орфоєпічних норм при вимові звуків і наголошенні слів у мовленні на радіо і телебаченні»*. Сформулюйте рекомендації щодо виправлення помилок у вимові та наголошенні.
5. Напишіть і відтворіть уголос невелике інтерв'ю (тематика на ваш вибір), дотримуючись правильної інтонації та правильних наголосів.

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає фонетика? Поясніть зв'язок фонетики з іншими мовознавчими та немовознавчими дисциплінами.
2. Що таке звук у фізиці, музиці, лінгвістиці?

3. Від чого залежить сила, висота, тривалість, тембр звука?
4. Чи позначається на виразності звуків темп мовлення? Чому?
5. Охарактеризуйте будову мовного апарату.
6. Назвіть три основні фази артикуляції, зазначте їх функції.
7. Скільки звуків у фонетичній системі української мови?
8. Що називається вокалізмом/консонантизмом?
9. За якими ознаками класифікуються голосні/приголосні звуки? Наведіть приклади.
10. Сформулюйте визначення складу як фонетичної одиниці.
11. Назвіть основні принципи складоподілу української мови.
12. Назвіть та охарактеризуйте основні види складів.
13. Що називається наголосом? Які функції виконує?
14. Назвіть та охарактеризуйте основні типи наголосу. Наведіть приклади.
15. Що є предметом вивчення фонології?
16. Що таке фонема, які функції виконує?
17. У чому різниця між звуком та фонемою?
18. Що вивчає орфоепія як розділ мовознавчої науки?
19. Які артикуляційні норми визначено для голосних звуків?
20. Поясніть особливості вимови дзвінких приголосних в українській мові. Наведіть конкретні приклади.
21. Які артикуляційні норми визначено для утворення шиплячих та свистячих звуків?
22. Охарактеризуйте артикуляційні норми задньоязикових приголосних [ʈ], [κ], [x]. Назвіть 8-10 слів, у яких треба вимовляти звук [ʈ].

Теми повідомлень:

1. Загальне поняття про морфонологію.
2. Історія вивчення українського наголосу.
3. Фонетична та фонематична транскрипції.
4. Мелодика як компонент інтонації.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
2. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Гливінська Л. К. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія : навч. посіб. Київ : Логос, 2010. 415 с.
4. Карпенко Ю. О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови : навч. посіб. / відп. ред.: М. М. Фащенко. Одеса : Чорномор'я, 1996. 144 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид. Київ : Академія, 2010. 463 с.
12. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
6. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Знання, 2013. 340 с.
7. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.
8. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2004. 332 с.

Додаткова література

1. Багмут А. Й., Бровченко Т. О., Борисюк І. В., Олійник Г. П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ : Наукова думка, 1994. 191 с.
2. Берковець В. Словникове і фонетичне слово в сучасній українській мові. *Дивослово*. 1999. № 1. С. 10–11.
3. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. Київ : «АртЕк», 1996. 224 с.
4. Бондар О. І. Система голосних фонем української мови. *Записки з українського мовознавства*. Одеса, 2005. Вип. 15. С. 12–19.

5. Бондаренко В. До питання про подвійний наголос в українському слові. *Українське мовознавство*. 2008. Вип. 38. С. 19–24.
6. Вербич Н. Фонетичний фонд Інституту української мови НАН України: історія та перспективи розвитку. *Українська мова*. 2011. № 4. С. 3–9.
7. Винницький В. М. Деякі теоретичні питання акцентології. *Мовознавство*. 2003. № 5. С. 14–25.
8. Винницький В. М. Українська акцентна система: становлення, розвиток. Львів : Біблос, 2002. 576 с.
9. Волощак М. Неправильно-правильно: довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації). 2 вид., доп. Київ : Просвіта, 2004. 159 с.
10. Глібчук Н. М. Погляди О. Курило на систему голосних фонем української мови. *Мовознавство*. 1993. № 6. С. 34–37.
11. Головащук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Либідь, 1995. – 192 с.
12. Головащук С. І. Словник наголосів: понад 20000 слів. Київ : Наукова думка, 2003. 320 с.
13. Дудик П. Наголошення слів і культура мовлення. *Дивослово*. 2003. № 4. С. 19–20.
14. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. Київ : Довіра, 1999. 431 с.
15. Іщенко О. С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення : монографія. Київ : Інститут української мови НАН України, 2012. 220 с.
16. Капелюшний А. Причини акцентуаційних помилок у прямоефірному мовленні телевізійних журналістів. *Пресознавчі студії: історія, теорія, методологія* : зб. праць. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. Вип. 8. С. 20–35.
17. Орфоепічний словник української мови / уклад.: В. М. Русанівський, В. В. Чумак, Г. М. Ярун. Київ : Перун, 2006. 202 с.

18. Тараненко О. Нові явища у фонетиці сучасної української мови (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Мовознавство*. 2016. № 2. С. 15–44.
19. Ющук І. П. Лекції зі вступу до мовознавства : навч. посіб. Київ : Вид-во Міжнар. ін-ту лінгвістики та права, 1995. 112 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Графіка та орфографія української мови

1. Писемне мовлення як матеріальне втілення мислення людини. Неалфавітні види письма. Піктографічне письмо. Ідеографічне письмо.
2. Алфавітне письмо. Алфавіт – зоровий образ культурного розвитку народу. Транслітерація українського алфавіту латинськими буквами.
3. Український правопис. Підсистеми правопису: графіка, орфографія, пунктуація.
4. Українська графіка. Графічні засоби. Транслітерація та її роль у передачі іншомовних власних назв.
5. Орфографія. Принципи українського правопису: фонетичний, морфологічний, історичний, або традиційний.
6. Новий український правопис. Суть концепції сучасного українського правопису. Найскладніші правила чинного українського правопису.

Завдання для самостійної роботи:

1. Чому правопис будь-якої мови час від часу зазнає нової редакції? З'ясуйте це на прикладі «Українського правопису», прочитавши передмову до останньої редакції.
2. Випишіть із текстів регіональної періодики 10 речень із орфографічними помилками. Виправте та проаналізуйте їх.
3. Доберіть до словникового диктанту «*Подвоєння і подовження приголосних*» по 10 прикладів і запишіть.
4. Опрацюйте статті:

Капелюшний А. Орфографічні помилки в титрах телевізійних передач наживо. *Теле- та радіожурналістика*. 2013. Вип. 12. С. 302–311. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2013_12_57 (дата звернення: 19.11.2020).

Шульська Н. М. Редагування власне орфографічних помилок у журналістських текстах. *Молодий вчений*. 2016. № 8. С. 261–264.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_8_62 (дата звернення: 19.11.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Які ви знаєте типи письма? Охарактеризуйте їх.
2. Що вам відомо про витoki української писемності?
3. Чим відрізняється графіка від письма?
4. Зі скількох букв складається українська абетка?
5. Перекажіть український алфавіт, дотримуючись загальноприйнятого порядку.
6. Визначте співвідношення між звуками і буквами.
7. Що таке графема?
8. Які переваги писемної мови над усною?
9. Що вивчає орфографія?
10. Що називають орфограмою?
11. Які принципи покладено в основу української орфографії? Охарактеризуйте їх.
12. Як вимовляються голосні [e], [u], [o] не під наголосом? Наведіть приклади.
13. У яких групах приголосних відбувається спрощення? Проілюструйте прикладами.
14. Що таке подвоєння та подовження приголосних? Проілюструйте прикладами.
15. Поясніть правила вживання м'якого знака.
16. Поясніть правила вживання апострофа.
17. Назвіть та охарактеризуйте найскладніші правила українського правопису.

Теми повідомлень:

1. Основні алфавіти світу.
2. Слов'янська писемність. Типи стародавнього українського письма.
3. Особливості формування української графіки.
4. Становлення орфографії української мови.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
2. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Волощак М. Неправильно-правильно: довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації). 2 вид., доп. Київ : Просвіта, 2004. 159 с.
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2009. 336 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид. Київ : Академія, 2010. 463 с.
6. Німчук В. В. Проблеми українського правопису в ХХ–ХХІ ст. Кам'янець-Подільський : КПДПУ, 2002. 116 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
8. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України ; Ін-т української мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
9. Юшук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Антончук О. М. Історія формування правописних норм сучасної української мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2011. Вип. 21. С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2011_21_3 (дата звернення: 21.11.2020).
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 232 с.
3. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. Київ : АртЕк, 1997. 224 с.

4. Бондаренко Т. Г. Орфографічна помилка: спроба лінгвістичного переосмислення. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2001. Т. 2. С. 108–111.
5. Вакуленко М. Кирилично-латинична транслітерація українських назв: наукові та інші підходи. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія*. 2010. № 43. С. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Iif_2010_43_11 (дата звернення: 21.11.2020).
6. Голуб Н. Основні принципи української орфографії. *Дивослово*. 2016. № 10. С. 24–28.
7. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповн. Київ : КММ, 2019. 208 с.
8. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? : словник-довідник: бл. 10 000 номінацій. Київ : Наукова думка, 2004. 203 с.
9. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів : ЛНУ, 2000. 68 с.
10. Мариненко І. Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень». *Стиль і текст : наук. зб.* / за ред. В. В. Різуна ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. К., 2011. Вип. 12. С. 104–114.
11. Мяснікова В. В. Автоматична фонетична транскрипція та транслітерація українського тексту. Мовні і концептуальні картини світу. 2015. Вип. 51. С. 336–344. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2015_51_51 (дата звернення: 21.11.2020).
12. Німчук В. В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури: історія. *Мовознавство*. 1990. № 6. С. 3–10.
13. Орфографічний словник української мови: 150 000 слів / уклад.: Т. В. Ковальова, Л. П. Коврига. Харків : Сінтекс, 2004. 1088 с.
14. Сербенська О. А. Уваги до стильових особливостей та правописної практики в сучасних українських періодичних виданнях. *Український правопис і наукова термінологія: проблеми норми та сучасність*. Львів : ЛДУ, 1997. С. 76–83.

15. Український орфографічний словник: понад 175 тис. слів / укл.: В. В. Чумак та ін. ; за ред. В. Г. Складенка. Вид. 9-е, переробл. і доповн. К. : Дніпро, 2009. 1011 с.
16. Хом'як І. М. Теоретичні основи правописних норм української мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2009. Вип. 11. С. 409–416. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2009_11_70 (дата звернення: 22.11.2020).
17. Цапок О. М. Пунктуаційні помилки в інтернет-виданнях. *Мовознавчий вісник*. 2013. Вип. 16–17. С. 250–256. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2013_16-17_32 (дата звернення: 22.11.2020).
18. Яценко А. Проект українського правопису – шлях до утвердження національної правописної системи. *Журналістика, філологія та медіаосвіта* : зб. наук. доп. Полтава : Освіта, 2009. Т. 2. С. 427–429.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Лексикологія. Слово як номінативна одиниця мови

1. Предмет і завдання лексикології. Зв'язок лексикології з іншими науками.
2. Слово як номінативна одиниця мови. Ознаки слова. Поняття лексеми.
3. Лексичне й граматичне значення слова. Типи лексичних значень. Пряме і переносне значення слова в мові ЗМІ.
4. Полісемія (багатозначність слів) та моносемія (однозначність слів). Терміни. Дефініція терміна.
5. Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, їх типи та особливості використання в мові ЗМІ.
6. Ономастика як наука про власні імена. Антропоніми, топоніми, гідроніми тощо. Особливості використання ономастичної лексики в газетному мовленні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть замітку в газету про переглянутий кінофільм або прочитану книгу, використовуючи слова в переносному значенні. Поясніть їх роль у тексті.
2. Випишіть із регіональних публіцистичних текстів по 3-4 речення із тропами та стилістичними фігурами (метафора, метонімія, синекдоха, персоніфікація, епітет, порівняння, гіпербола, літота, перифраза, евфемізм, антитеза, оксиморон, паронімія тощо). Поясніть мету їх використання у ЗМІ.
3. Випишіть із місцевої періодики невеликий текст (40-50 слів). Визначте багатозначні слова, з'ясуйте їх значення.
4. Випишіть 5 термінів журналістики. Поясніть їх значення.
5. Випишіть із місцевих текстів ЗМІ по 5 речень із синонімами, антонімами, омонімами, паронімами. З'ясуйте мету їх використання.
6. Опрацюйте статті Анатолія Капелюшного:
Капелюшний А. Лексична надмірність та лексична недостатність у мовленні репортерів і ведучих випусків телевізійних

новин. *Теле- та радіожурналістика*. 2014. Вип. 13. С. 78–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2014_13_13 (дата звернення: 21.11.2020).

Капелюшний А. Росіянізація дієслівних форм у живому мовленні українських тележурналістів: лексичні й граматичні росіянізми, міжмовні омоніми та пароніми. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2018. Вип. 43. С. 234–244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2018_43_32 (дата звернення: 22.11.2020).

Капелюшний А. Стилiстичні синоніми в телевізійному мовленні наживо. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2020. Вип. 48. С. 143–152. URL: <file:///C:/Users/Ruslana/Downloads/10554-20334-1-PB.pdf> (дата звернення: 22.11.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає лексикологія?
2. Поясніть, у чому полягає відмінність між тематичними групами і лексико-семантичними групами?
3. Що таке слово, якими ознаками воно наділене?
4. Що таке лексема?
5. Що називають лексичним та граматичним значенням слова? Наведіть приклади.
6. Що таке пряме й переносне значення слова? Наведіть приклади.
7. Які слова називаються однозначними? Проілюструйте прикладами.
8. Які слова називаються багатозначними? Проілюструйте прикладами.
9. Поясніть терміни «полісемія», «моносемія», «термін», «синоніми», «перифрази», «евфемізми», «антоніми», «антитеза», «оксиморон», «омоніми», «пароніми». Наведіть приклади.
10. Чим омоніми відрізняються від багатозначних слів? Наведіть приклади.
11. Назвіть декілька прикладів міжмовних омонімів.
12. Що вивчає етимологія? Наведіть приклади.

13. Дайте визначення понять «ономастика», «антропонімія», «топонімія» («ойконіми», «гідроніми», «ороніми», «урбаноніми»), «теонімія», «космонімія», «ергонімія», «хрононімія», «поетонімія». Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Поняття про внутрішню форму слова.
2. Етимологія як розділ лексикології.
3. Ключові терміни журналістики. Робота над словом у журналістській творчості.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
2. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2009. 336 с.
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид. Київ : Академія, 2010. 463 с.
5. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків : ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 1997. 129 с.
6. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради : навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
8. Торчинський М. М. Українська ономастика : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2010. 238 с.
9. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.
10. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2004. 332 с.

Додаткова література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
2. Волощак М. Неправильно-правильно: довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації). 2 вид., доп. Київ : Просвіта, 2004. 159 с.
3. Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.
4. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ : Освіта, 2008. 320 с.
5. Дацишин Х. П. Антропоморфна метафора в сучасному українському політичному дискурсі (за матеріалами мас-медіа). *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. сьомої всеукр. наук.-теорет. конф. (м. Львів, 17–18 трав. 2002 р.) / за ред. М. М. Романюка. Львів, 2002. С. 501–504.
6. Дацишин Х. П. Політична метафора в індивідуальній мовотворчості журналіста. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. 2004. Вип. 25. С. 427–433.
7. Демська О. М. Лексика і лексикологія, або про лексикологію як університетську дисципліну. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Філологічні науки*. 2014. Т. 164. С. 28–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2014_164_8 (дата звернення: 24.11.2020).
8. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови: близько 20 000 синонімічних рядів. Львів : БаК, 2012. 524 с.
9. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика. *Українське мовознавство*. Київ : Київський університет, 2006. Вип. 36. С. 77–84.
10. Кияк Т. Р. «Фальшиві друзі перекладача» як проблема міжкультурної комунікації. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Вип. 89 (1). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. С. 17–20.

11. Конюхова Л. І. Основні тенденції в лексиці сучасних засобів масової інформації: позитивні й негативні моменти. *Пам'ять століть*. Львів : ЛНУ, 2004. С. 197–206.
12. Литвин О. Г., Голубінка Н.І. Експресивна лексика як засіб активізації уваги читача публіцистичних текстів (на матеріалі публікацій «Українського тижня»). *Український смисл* : наук. збірник / за ред. проф. І. С. Попової. Дніпро : Ліра, 2017. С. 242–251. URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/ffil/program_596af4c2cc8a2.pdf (дата звернення: 23.11.2020).
13. М'яснянкін Л. І. Термінологічна лексика в сучасному українському дискурсі. *Українська мова серед інших слов'янських мов: етнологічні та граматичні параметри* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 5-6 листоп. 2009 р. / редкол.: Ж. В. Колоїз, А. В. Козлов, П. І. Білоусенко. Кривий Ріг, 2009. С. 241–245.
14. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку ХХІ ст. / відп. ред. К. Г. Городенська. Київ : Ін-т укр. мови; Вид. дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
15. Полюга Л. М. Словник антонімів української мови / за ред. Л. С. Паламарчука. Київ : Довіра, 2001. 275 с.
16. Різниченко О. Одноримки : словник омонімів та схожословів. Одеса : Друк, 2002. 407 с.
17. Русанівський В. М. Семантична глибина слова. *Мовознавство*. 1991. № 2. С. 3–7.
18. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
19. Словник синонімів української мови : у 2 т. / авт. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка. Т. 1 (А–Н). 1999–2000. 1040 с.
20. Словник синонімів української мови : у 2 т. / авт. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка. Т. 2 (О–Я). 1999–2000. 960 с.
21. Янко М. П. Топологічний словник України : словник-довідник. Київ : Знання, 1998. 432 с.

22. Яцимирська М. Г. Сучасний медіа текст : словник-довідник. Львів : ПАІС, 2005. 220 с.
23. Яцимирська М. Г. Термінологічно-понятійний мінімум студента-журналіста : навч. посіб. – Львів : ПАІС, 2008. 104 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6
Словниковий склад української мови.
Функціональні стилі

1. Групи лексики сучасної української мови за походженням. Власне українська і запозичена лексика. Основні причини запозичень. Старослов'янізми в українській мові, їх основні ознаки.
2. Слова іншомовного походження. Інтернаціоналізми, екзотизми (етнографізми) та варваризми, їх значення в публіцистичному тексті. Явище пуризму.
3. Стилiстично нейтральна та стилiстично забарвлена лексика. Розмовна та просторiчна лексика, їх склад та характер. Дiалектизми. Жаргонiзми й арготизми.
4. Активна i пасивна лексика. Архаїзми й історизми. Неологізми, їх види. Оказіоналізми.
5. Загальне поняття про функціональні стилі української мови, їх коротка характеристика.
6. Публіцистичний стиль як основа мовлення ЗМІ, його особливості. Роль журналістів у становленні й збагаченні публіцистичного стилю.

Завдання для самостійної роботи:

1. Запишіть 5 слів, які у різних мовах звучать однаково або подібно. Як називаються такі слова? Із підібраними лексемами придумайте речення.
2. Випишіть із текстів ЗМІ по 5-6 речень із діалектизмами. Поясніть їх значення та доцільність використання.
3. Напишіть фейлетон на одну з тем студентського життя, використовуючи розмовно-побутову та жаргонну лексику.
4. Знайдіть у публіцистичних текстах застарілі слова. Випишіть по 5 речень із архаїзмами та історизмами. Поясніть їх значення, з'ясуйте мету використання у ЗМІ.
5. Випишіть із газетних текстів по 10 речень із неологізмами та оказіоналізмами. Охарактеризуйте особливості їх використання.

6. Опрацюйте статті:

Бибик С. Файне радіо, або регіональна варіантність стильової норми в сучасному радіоефірі. *Культура слова*. 2015. Вип. 82. С. 30–35. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/112320/06-Vybyk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 24.11.2020).

Грицай І. С. Засоби масової інформації як окремий підстиль публіцистичного стилю. URL: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1008> (дата звернення: 24.11.2020).

Демченко К. В. Функціонування іншомовних лексем у текстах публіцистичного стилю. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10606/47-Demchenko.pdf> (дата звернення: 24.11.2020).

Навальна М. Варваризми в мові сучасної української періодики. *Психолінгвістика*. 2012. Вип. 9. С. 217–225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_9_34 (дата звернення: 24.11.2020)

Питання для самоперевірки:

1. На які групи поділяється лексика української мови за походженням?
2. Яка лексика належить до власне української? Назвіть її ознаки.
3. Які основні причини запозичень слів?
4. Поясніть терміни «старослов'янізми», «тюркізми», «кальки», «інтернаціоналізми», «екзотизми», «варваризми», «пуризм». Наведіть приклади.
5. Які слова належать до активної лексики? Наведіть приклади.
6. Яка лексика обмежена у вживанні?
7. Яка лексика є емоційно забарвленою? Які групи слів до неї належать?
8. Які слова називають діалектними? Наведіть приклади.
9. Поясніть зміст понять «жаргон», «арго», «сленг». У чому їх відмінність?

10. Яку лексику називають застарілою? У чому різниця між архаїзмами та історизмами?
11. Що таке неологізми та okazіоналізми? Наведіть приклади.
12. Назвіть стилі української літературної мови.
13. Які мовні ознаки характерні для публіцистичного стилю?
14. Що таке індивідуальний стиль?

Теми повідомлень:

1. Вплив суспільно-політичних, економічних, культурологічних факторів на розвиток лексики української мови.
2. Функціонально-стилістична характеристика іншомовних слів у журналістських текстах.
3. Неологізми. Нові аббревіатури в українській пресі. Українська модерна політологічна лексика.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
2. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів. Львів : ПАІС, 2003. 543 с.
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2009. 336 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид. Київ : Академія, 2010. 463 с.
6. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ столїття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
8. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либїдь, 2004. 640 с.

9. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2004. 332 с.

Додаткова література

1. Берлінський Ю. Особливості розуміння явищ арго, сленгу та жаргону у лінгвістиці. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред.-упорядн. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 33. Том 1. С. 123–130.
2. Бибик С. Іншомовні запозичення та активний словник мовця. *Культура слова*. 2016. Вип. 84. С. 161–170.
3. Бибик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання: близько 35 000 слів і словосполучень / ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Прапор, 2012. 624 с.
4. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія. Ніжин : ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. 552 с.
5. Волощак М. Неправильно-правильно: довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації). 2 вид., доп. Київ : Просвіта, 2004. 159 с.
6. Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.
7. Іващенко В. Л. Явище енантіосемії в українській термінології / В. Л. Іващенко. *Мовознавство*. 2011. № 5. С. 30–42.
8. Карпалюк Н. В. Молодіжний жаргон у публіцистичному дискурсі. *Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2006. Вип. 12. Т. 1. С. 107–117.
9. Коваленко Б. О. Стилiстично зниженi iнновацiї в мовi сучасної української публіцистики. *Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2001. Вип. 5. С. 131–135.

10. Колоїз Ж. В. Тлумачно-словотвірний словник оказіоналізмів. – Кривий Ріг : ЯВВА, 2003. 168 с.
11. Коць-Григорчук Л. Еволюція українського мовлення в діалектному просторі. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 41–52.
12. Мітчук О. А. Теоретичні засади лексичних нововведень та особливості їхнього входження в мову засобів масової інформації. *Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку* : зб. наук. праць. Черкаси, 2007. С. 197–200.
13. М'ясянкін Л. І. Структурні типи слоганів у телевізійній рекламі. *Теле- та радіожурналістика*. 2012. Вип. 11. С. 152–158.
14. Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком. 2-ге вид., зі змінами і допов. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 232 с.
15. Масенко Л. Суржик у системі розмовних форм побутування української мови. *Дивослово*. 2007. № 12. С. 26–31.
16. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку ХХІ ст. : монографія / відп. ред. К. Г. Городенська. Київ : Ін-т укр. мови; Вид. дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
17. Савчук (Ріжко) Р. Лінгвістичні засоби експлікації прагматичного значення у заголовках сучасних ЗМІ (за матеріалами регіональних інтернет-видань). *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2018. Вип. 43. С. 252–261.
18. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: соціальна диференціація української мови / Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики, НАН України, Ін-т укр. мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.
19. Ставицька Л. Український жаргон : словник: містить близько 4070 сл. і понад 700 стійких словосполучень / Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т критики, НАН України, Ін-т укр. мови. Київ : Критика, 2005. – 496 с.
20. Стишов О. А. Семантичні неологізми в дискурсі українськомовних мас-медіа початку ХХІ століття. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 13. С. 364–374. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2015_13_53

(дата звернення:

25.11.2020).

21. Шаповалова Г. Експресивні словосполучення як інструмент образного мислення журналіста. *Урок української*. 2003. № 11–12. С. 21–26.

22. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики : енцикл. словник. Київ : «АртЕк», 1998. 336 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Фразеологія. Лексикографія

1. Поняття фразеології. Джерела і склад української фразеології.
2. Фразеологізми, їх класифікація. Структурні типи фразеологічних одиниць.
3. Трансформація фразеологізмів у мові мас-медіа.
4. Мовні штампи. Уникнення мовних штампів у ЗМІ (у пресі, на радіо, телебаченні).
5. Поняття про лексикографію. Сучасна українська лексикографія. Типи словників.
6. Значення енциклопедій та словників у редакційній практиці. Робота журналістів зі словниками.

Завдання для самостійної роботи:

1. Поміркуйте над темою *«Фразеологізми як засіб емоційного впливу у газетному, теле- і радіомовленні»*. Випишіть із текстів ЗМІ 10 фразеологізмів, які використано у ролі заголовків, проаналізуйте їх.
2. Запишіть по 5 фразеологізмів, побудованих на синонімії та антонімії. Поясніть причини виникнення таких виразів.
3. Випишіть із місцевих газетних публікацій 5-6 речень із трансформованими фразеологізмами. Поясніть їх значення та мету використання.
4. Запишіть 5 афоризмів, крилатих фраз та цитат про журналістику.
5. Складіть статтю до двох слів (на вибір) із різних словників (використовуйте не менше 6 словників).
6. Опрацюйте статті:

Капелюшний А. Значення лексикографічних праць учених Львівської школи журналістики для практики мовлення сучасних телевізійників. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики.* 2014. Вип. 39 (2). С. 304–311. URL:

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2014_39\(2\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2014_39(2)_43) (дата звернення: 26.11.2020).

Пашинська Л. Трансформовані стійкі сполучення слів у заголовках сучасних ЗМІ. *Культура слова*. 2011. Вип. 74. С. 131–136. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/37156> (дата звернення: 28.11.2020).

Холявко І. В. Фразеологія сучасного медіа-тексту як засіб вираження соціальних оцінок. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2011. Вип. 25. С. 322–324. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2011_25_103 (дата звернення: 28.11.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає фразеологія?
2. Назвіть основні джерела української фразеології.
3. Що таке фразеологізми? Наведіть приклади.
4. Назвіть та охарактеризуйте структурні типи фразеологічних одиниць. Наведіть приклади.
5. Які синоніми та антоніми називають фразеологічними? Наведіть приклади.
6. Дайте визначення понять «прислів'я», «приказка», «крилатий вислів», «афоризм», «сентенція», «максима», «літературна цитата», «ремінісценція». Наведіть приклади.
7. Що називають мовними штампами? Наведіть приклади.
8. Що таке лексикографія?
9. Яке значення лексикографічних праць для розвитку мови?
10. За якими ознаками розрізняють енциклопедичні та лінгвістичні словники?
11. Назвіть різновиди лінгвістичних словників, коротко розкрийте призначення кожного з них.
12. Назвіть словники, необхідні в роботі журналіста.
13. Які ви знаєте перші лексикографічні праці в Україні?
14. Назвіть відомих лексикографів України.

Теми повідомлень:

1. Особливості перекладу фразеологізмів у текстах ЗМІ.
2. Вживання фразеологізмів у різних стилях мовлення.
3. Становлення лексикографії в Україні.
4. Система стилістичних позначок у тлумачних і двомовних словниках.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
2. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Забіяка В. А., Забіяка І. М. Світ фразеологізмів. Етимологія, тлумачення, застосування : практ. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 304 с.
4. Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів. Львів : ПАІС, 2003. 543 с.
5. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2009. 336 с.
6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид. Київ : Академія, 2010. 463 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
8. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 494 с.
9. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.
10. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2004. 332 с.

Додаткова література

1. Бардукова Г. Способи порушення норми в українській фраземіці (фраземна норма). *Українська мова*. 2013. № 1. С. 59–67.

2. Бикова О. Особливості функціонування фразеологізмів у мові сучасного пресового репортажу. *Семантика мови і тексту* : матеріали XI Міжнар. наук. конф. (м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 р.). Івано-Франківськ, 2012. С. 42–44.
3. Брага І. І. Фразеологічні одиниці як засіб створення пафосу газетних текстів 90-х років. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Київ, 1999. Вип. 2. С. 20–23.
4. Венжинович Н. Ф. Фраземіка української літературної мови в контексті когнітології та лінгвокультурології : монографія. Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2018. 463 с.
5. Ганжа С. А. Функційно-стилістичне спрямування у вивченні фразеологізмів сучасної української мови. *Український смисл* : наук. збірник / за ред. І. С. Попової. Дніпро : Ліра, 2017. С. 190–199.
6. Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.
7. Гордієнко Н. Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 67–74.
8. Грабовська С. До проблеми використання фразеологізмів на сторінках газет. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. праць. Ужгород, 2000. Вип. 2. С. 79–83.
9. Григораш А. М. Індивідуально-авторська інтерпретація фразеологічних одиниць як джерело поповнення фразеології суспільно-політичного характеру (на матеріалі преси України 90-х років). *Актуальні проблеми менталінгвістики*. Київ; Черкаси : Брама, 2001. Ч. 2. С. 106–110.
10. Дацишин Х. П. Фразеологізми в заголовках друкованих видань: проблема мовно-культурної ідентифікації. *Теле- та радіожурналістика*. 2010. Т. 2. Вип. 9. С. 200–204.
11. Демська О. М. Вступ до лексикографії : навч. посіб. Київ : Києво-Могилянська академія, 2010. 268 с.

12. Дідун Л. І. Фразеологізми із семантикою інтенсивності в сучасній українській літературній мові : монографія. Київ : «Наукова думка», 2019. 230 с.
13. Єрмоленко С. С. Відображення семантичної структури багатозначних слів на фразеологічному рівні. *Мовознавство*. 2010. № 6. С. 45–55.
14. Іванова І. Б. Українська фразеологія як чинник лінгвостилістичних інновацій у рекламному дискурсі. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство*. 2013. Вип. 19(3). Т. 21. С. 63–69. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2013_21_19\(3\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2013_21_19(3)_13) (дата звернення: 29.11.2020).
15. Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів, крилатих фраз, цитат «Журналістика – це творчість і ремесло»: близько 19200 висловів 3300 авторів. Львів : ПАІС, 2011. 960 с.
16. Лінгвістичні словники і словники лінгвістичної термінології / І. О. Голубовська та ін. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи* / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. Київ : Логос, 2014. С. 3–18.
17. Мілева І. В. Евфемізм – дисфемізм – перифраза. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. 2004. № 632. Вип. 42. С. 71–74.
18. Мовчун Л. Словник української мови: додатковий том. Історія укладання та підсумки роботи. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 74–82.
19. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
20. Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. ; відп. ред. В. О. Винник. Київ : Наукова думка, 2003. 788 с.
21. Українська мова : енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2004. 824 с

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Морфеміка і словотвір

1. Поняття про морфеміку. Морфема – мінімальна значуща одиниця мови.
2. Корінь, його значення і структура.
3. Характеристика афіксальних морфем: префікс, суфікс, закінчення, постфікс, інтерфікс, конфікс, уніфікс.
4. Основа слова. Характеристика основи слова.
5. Словотвір як розділ мовознавчої науки. Предмет і завдання словотвору.
6. Способи словотворення в сучасній українській мові.

Завдання для самостійної роботи:

1. Запишіть по 5-6 слів із нульовим суфіксом (віддієслівні іменники, відприкметникові іменники, композитні іменники та прикметники).
2. Випишіть із публіцистичних текстів по 5 контекстів – ілюстрацій використання іменників із суфіксами на означення зменшеності/пестливості та збільшеності/згрубілості.
3. З'ясуйте, які словотворчі процеси є активними в мові ЗМІ. Проілюструйте прикладами контекстів.
4. Опрацюйте статті:

Завальнюк І. Стилістичні вияви словотворчих засобів у мові українських мас-медіа початку XXI століття. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*: зб. наук. праць / гол. ред. В. П. Олексенко. Херсон : Вид-во ХДУ, 2006. Вип. III. С. 274–278. URL: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1015 (дата звернення: 30.11.2020).

Кислюк Л. Жінка-космонавт чи космонавтка? (до проблеми норми творення назв осіб жіночої статі). *Культура слова*. 2013. Вип. 78. С. 114–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_78_24 (дата звернення: 02.12.2020).

Коць Т. Прикметниковий словотвір у мові публіцистичного

стилю початку ХХ століття і тенденції граматичної норми. *Українська мова*. 2012. № 3. С. 57–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2012_3_7 (дата звернення: 02.12.2020).

Стишов О. А. Особливості словотворення okazionalizmiv-комполитів у мові українських ЗМІ кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Динамічні процеси в граматиці і лексичному складі сучасних слов'янських мов* : зб. наук. праць. 2011. С. 195–198. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2193/1/STYSCHOV_ZNP_GI.pdf (дата звернення: 04.12.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає морфеміка?
2. Дайте визначення понять «корінь», «префікс», «суфікс», «закінчення», «постфікс», «інтерфікс», «конфікс», «уніфікс». Наведіть приклади.
3. Які функції виконує коренева морфема у слові? Як вона впливає на його лексичне значення? Проілюструйте прикладами.
4. Що таке основа слова і закінчення? Чи може основа слова дорівнювати кореню? Наведіть приклади.
5. Яке граматичне значення виражає закінчення? Проілюструйте прикладами.
6. Що таке спрощення, ускладнення і перерозклад основ? Наведіть приклади.
7. Що розуміють під лінгвістичними поняттями «словотвір» та «спосіб словотворення»?
8. Охарактеризуйте афіксальне словотворення залежно від характеру та способу використання словотворчого афікса:
 - суфіксальний спосіб;
 - префіксальний спосіб;
 - постфіксальний спосіб;
 - префіксально-суфіксальний спосіб;
 - суфіксально-постфіксальний спосіб;
 - префіксально-постфіксальний спосіб;

➤ префіксально-суфіксально-постфіксальний спосіб. Наведіть приклади.

9. Назвіть групи безафіксних слів.

10. У чому полягає різниця між морфолого-синтаксичним і лексико-синтаксичним способами словотворення? Наведіть приклади слів, утворених цими способами.

11. Який спосіб словотворення називається лексико-семантичним? Наведіть приклади слів, утворених цим способом.

Теми повідомлень:

1. Поняття про морфи й аломорфи.
2. Явище словотвірної мотивації.
3. Формування основоцентричної дериватології.
4. Поняття про словотвірну парадигму.

Основна література

1. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Українська мова: морфеміка і словотвір : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. 184 с.
2. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1999. 207 с.
3. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1998. 182 с.
4. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. Київ : УкрНДПСК, 1998. 162 с.
5. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ : «Пугач», 2005. 388 с.
6. Сучасна українська літературна мова / М. Я. Плющ та ін. 4-те вид., стер. Київ : Вища шк., 2003. 430 с.
7. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-те вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.

8. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.

Додаткова література

1. Байдусь С. Основні способи словотворення. *Дивослово*. 2015. № 7–8. С. 21–24.
2. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах : словник-довідник. Тернопіль : Джура, 2007. 260 с.
3. Валюх З. О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : монографія. Київ; Полтава : АСМІ, 2005. 350 с.
4. Гарбарчук Т. Проблема гібридного словотворення в сучасному мовознавстві. *Studia Ucrainica Varsoviensia* / red. I. Mytnik. Warszawa, 2016. № 4. С. 73–80.
5. Горпинич В. О. Українська словотвірна деривація. Дніпропетровськ : ДДУ, 1998. 190 с.
6. Дзеса М. Аббревіація як один із найактивніших способів сучасного словотворення. *Vivat Academia*. 2003. С. 159–160.
7. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови: гнізда слів з вершинами – омографічними коренями. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2002. 912 с.
8. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: будова та реалізація. Київ : УкрНДПСК, 1999. 298 с.
9. Клименко Н. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови. *Українська мова*. 2003. № 3–4. С. 83–105.
10. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Карпіловський В. С., Недозим Т. І. Словник афіксальних морфем української мови. Київ : УкрНДПСК, 1998. 434 с.
11. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. 335 с.

12. Ковалик І. Вчення про словотвір. Вибрані праці / упорядн., авт. передм. В. Грещук. Івано-Франківськ – Львів : Місто НВ, 2007. 404 с.
13. Коробова І. О. Словотвірне освоєння новітніх запозичень сучасною українською мовою. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2013. Вип. 27. С. 158–162.
14. Матвіяс І. Г. Уніфікація варіантів у словотворчій системі української літературної мови. *Мовознавство*. 2003. № 4. С. 57–66.
15. Полюга Л. М. Словник українських морфем. Львів : Світ, 2001. 448 с.
16. Пономаренко С. Специфіка морфологічних явищ у процесі лексичної деривації в українській мові. *Мовознавство*. 2016. № 4. С. 40–46.
17. Соколова С. О. Семантичний аспект словотвірної мотивації. *Мовознавство*. 2000. № 2–3. С. 33–41.
18. Тараненко О. О. Словотворення української мови в аспекті її сучасних системно-нормотворчих тенденцій (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Мовознавство*. 2015. № 1. С. 3–32.
19. Фурса В. М. Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен. Київ : Інститут української мови НАН України, 2005. – 252 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9
Морфологія як наука про частини мови.
Іменник. Прикметник

1. Морфологія. Загальне поняття про частини мови. Критерії виділення частин мови.
2. Іменник. Відмінювання іменників, відміни та групи.
3. Кличний відмінок іменників. Форми звертань в українській мові. Огріхи вживання кличного відмінка у ЗМІ.
4. Відмінювання власних назв, аббревіатур. Невідмінювані іменники.
5. Прикметник. Розряди прикметників за значенням, групування за формою та відмінюванням.
6. Ступені порівняння прикметників. Помилки у вживанні форм ступенів порівняння прикметників у мові ЗМІ.
7. Словотворення прикметників.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із публіцистичних текстів 10 речень зі звертанням у різних позиціях та різних видів. Охарактеризуйте їх, поясніть розділові знаки.
2. Сформулюйте правила, за якими визначаємо рід незмінюваних іншомовних іменників. Випишіть із текстів мас-медіа 5-6 речень із цими словами.
3. Складіть і запишіть віртуальний діалог із телеведучим/телеведучою на тему «Що в праці журналіста ніколи не застаріє?», використовуючи нормативні форми звертання (у кличному відмінку), етикетні мовні формули (синонімічні), правильні форми ступенів порівняння прикметників.
4. Придумайте по 5-6 речень зі складними іменниками та прикметниками, використовуючи в контекстах ключові лексеми *журналіст, журналістика*.

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає морфологія?
2. За якими ознаками визначаються частини мови? Назвіть та охарактеризуйте всі частини мови.
3. Назвіть групи іменників за значенням? Проілюструйте прикладами.
4. Як визначається рід іменників у назвах істот/неістот?
5. Які іменники належать до спільного роду?
6. Які іменники вживаються тільки в однині/множині?
7. Поділіть іменники на відміни та групи.
8. Назвіть основні правила правопису відмінкових закінчень іменників I відміни.
9. Які іменники II відміни у родовому відмінку мають закінчення *-а(-я)*, а які – *-у(-ю)*? Наведіть приклади.
10. Яка особливість орудного відмінка у III відміні іменників?
11. Охарактеризуйте особливості відмінювання іменників IV відміни.
12. Які іменники не відмінюються? Наведіть приклади.
13. Назвіть способи творення іменників. Проілюструйте прикладами.
14. Чому прикметник є повнозначною частиною мови?
15. Які прикметники є якісними, відносними та присвійними? Наведіть приклади.
16. Чи від усіх іменників можна утворити присвійний прикметник? Поясніть.
17. Назвіть та охарактеризуйте ступені порівняння прикметників? Наведіть приклади.
18. Як змінюється прикметник? Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Предмет і розділи граматики. Основні одиниці граматичної будови мови.
2. Граматичне значення слова. Типи граматичних значень слова та засоби їх вираження.

3. З історії питання про частини мови.
4. Частини мови в різних мовах.

Основна література

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : підручник. Київ : Либідь, 1993. 336 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови : монографія. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 398 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
4. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2-ге вид., уточнене й доп. Вінниця : Поділля-2000, 2003. 464 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
9. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Гуйванюк Н. В., Кардащук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
3. Задорожний В. Кличний відмінок іменників на *-ець* у сучасній українській мові. *Дивослово*. 2005. № 3. С. 39–42.

4. Зінкевич-Томанек Б., Григор'єв О. Короткий практичний словник аббревіатур та скорочення української мови. Краків, 1997. 48 с.
5. Карпенко Ю. О. Ступені порівняння різних частин мови та їхні функції. *Мовознавство*. 2010. № 2–3. С. 41–48.
6. Колесник Н. С., Скаб М. С. Словник звертань української мови. Частина I. Імена. Чернівці : ЧНУ, 2010. 56 с.
7. Колібаба Л. Варіантність відмінкових закінчень іменників на тлі морфологічних норм української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ сторіч (варіантність закінчень іменників). *Українська мова*. 2014. № 1. С. 86–96.
8. Коць Т. Слововірні особливості іменника в мові періодики 40–50-х років ХХ ст. на тлі тенденцій прескриптивної норми. *Українська мова*. 2015. № 3. С. 91–99.
9. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид. Київ : Академія, 2010. 463 с.
10. Критська В. І. Критерії унормування та кодифікації інновацій (правопис складних іменників). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. Вип. 48. С. 243–251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_48_24 (дата звернення: 05.12.2020).
11. Лозова Н. Є. Іменник. Граматичний довідник. Київ : НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2016. 288 с.
12. Миронюк О. М. Історія українського мовного етикету. Звертання / НАН України, Інститут української мови. Київ : Логос, 2006. 168 с.
13. Равлюк С. І. Оцінні іменники у лексиці художньо-публіцистичних виступів. *Система і структура східнослов'янських мов*. Київ : Т-во «Знання» України, 2002. С. 207–215.
14. Селіванова О. Проблема частиномовної диференціації в лінгвістиці. *Мовознавчий вісник* : зб. наук. праць на пошану проф. Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького ; відп. ред. Г. І. Мартинова. Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2009. Вип. 8. С. 38–53.

15. Скляренко В. Г. Історія українського наголосу. Іменник : монографія / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, 2006. 711 с.
16. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ : «Пугач», 2005. 388 с.
17. Стишов О. А. Іменники-інновації на позначення опредметненої дії в мові сучасних мас-медіа. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. К., 2001. Вип. 5. С. 185–188.
18. Фурса В. М. Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен. Київ : Інститут української мови НАН України, 2005. 252 с.
19. Юносова В. Кличний відмінок іменників чоловічого роду II відміни в сучасній українській мові. *Дивослово*. 2006. № 4. С. 40–42; № 5. С. 32–34.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Числівник. Займенник

1. Числівник. Лексико-граматичні розряди числівників, їх відмінювання.
2. Правописні особливості числівників.
3. Специфіка використання числівників у мові ЗМІ. Типові помилки.
4. Займенник. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників.
5. Граматико-стилістичне використання займенників у будові публіцистичного тексту. Типові помилки у вживанні займенників.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із текстів ЗМІ 5-6 речень із аномативним відмінюванням числівників. Виправте помилки.
2. Випишіть із місцевої преси по 10 заголовків із займенниками та числівниками. Проаналізуйте їх.
3. Охарактеризуйте особливості вживання особового займенника *ми* у публіцистичних текстах. Відповідь проілюструйте прикладами.
4. Опрацюйте статті:

Капелюшний А. Практика використання числівникових форм у прямоефірному телевізійному мовленні. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. 2007. Вип. 30. С. 277–287. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/download/3980/4024> (дата звернення: 05.12.2020).

Капелюшний А. Трансформація текстотвірної ролі займенників у прямоефірному мовленні тележурналістів. *Теле- та радіожурналістика*. 2011. Вип. 10. С. 239–245. URL: http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n10/tele-and_radio_journalism-10-36.pdf (дата звернення: 06.12.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Які морфологічні ознаки має числівник? Відповідь проілюструйте прикладами.
2. Які синтаксичні функції виконує числівник? Наведіть приклади.
3. Назвіть та охарактеризуйте лексико-семантичні розряди числівників.
4. Як відмінюються збірні числівники?
5. Як відмінюються складені порядкові числівники?
6. Назвіть числові іменники та лічильні слова.
7. Які складні числівники пишуться разом, окремо та через дефіс?
8. Які ви знаєте способи творення числівників? Наведіть приклади.
9. Охарактеризуйте морфологічні ознаки займенника.
10. Поясніть синтаксичні функції займенників. Проілюструйте прикладами.
11. Назвіть та охарактеризуйте розряди займенників.
12. Як відмінюються займенники?
13. Які ви знаєте способи творення займенників? Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Зв'язок числівників з іменниками.
2. Правопис займенників.
3. Перехід займенників в інші частини мови. Проніміналізація.

Основна література

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : підручник. Київ : Либідь, 1993. 336 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови : монографія. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 398 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.

4. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2-ге вид., уточнене й доп. Вінниця : Поділля-2000, 2003. 464 с.
5. Сучасна українська літературна мова / М. Я. Плющ та ін. 4-те вид., стер. Київ : Вища шк., 2003. 430 с.
6. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
10. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Безпояско О. К. Іменні граматичні категорії (функціональний аналіз). Київ : Наукова думка, 1991. 172 с.
2. Брудницька Л. Використання особових і присвійних займенників зі стилістичною метою в текстах друкованої реклами. *Українська журналістика*. Київ, 1998. С. 71–73.
3. Галій Л. Г. Етапи становлення займенника як частини мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2010. Вип. 8. С. 82–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2010_8_16 (дата звернення: 06.12.2020).
4. Гінзбург М. Про гендерні особливості займенникових іменників *кожний, усякий, жодний*. *Українська мова*. 2014. № 2. С. 94–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2014_2_12 (дата звернення: 07.12.2020).
5. Городенська К. Г. Семантичний і морфологічний потенціал предикатів кількості. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки*. 2002. № 5. С. 23–26.

6. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
7. Дзюман Н. Займенникове вираження суб'єктивних синтаксем у семантико-синтаксичній структурі речення. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Вип. 52. С. 306–313. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2011_52_30 (дата звернення: 07.12.2020).
8. Дзюман Н. П. Партикуляція займенників у сучасній українській мові. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2014. Вип. 11. С. 92–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2014_11_22 (дата звернення: 07.12.2020).
9. Дудко І. В. Займенникове вираження категорії означеності/неозначеності в українській мові : монографія. Київ : Довіра, 2011. 232 с.
10. Дудко І. В. Неозначені займенники в українській мові: історія та сучасний стан. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2010. Вип. 6. С. 105–111.
11. Загнітко А. П. Теоретична граMATика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
12. Костусяк Н. Семантико-синтаксична валентність числівників. *Лінгвістичні студії*. 2011. Вип. 22. С. 177–181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2011_22_37 (дата звернення: 07.12.2020).
13. Микитюк О. Український займенник – основа творення національної неповторності. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2013. № 1. С. 67–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2013_1_17 (дата звернення: 07.12.2020).
14. Мозгунов В. В. Функціональні особливості окремих займенникових лексем в українській мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*.

Філологічні науки. 2013. Вип. 32(1). С. 79–84. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_32\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_32(1)_24) (дата звернення: 07.12.2020).

15. Ожоган В. М. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови : монографія. Київ : НАН України, Ін-т укр. мови, 1997. 231 с.

16. Остроушко О. А. Мовностилістичні особливості текстів політичної телереклами (опозиція «свій» – «чужий»). *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2006. № 2. С. 202–206.

17. Пушкар О. Займенник як чинник евфемізмів у сучасних політичних рекламних текстах. *Лінгвістичні студії*. 2010. Вип. 21. С. 205–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2010_21_42 (дата звернення: 07.12.2020).

18. Сич В. Ф. Заперечні займенники. *Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти* : зб. вибраних наук. праць / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2014. С. 54–64.

19. Ясакова Н. Семантика і функціонування займенника *ми* та дієслівних форм першої особи множини. *Мовознавчий вісник*. 2012. – Вип. 14–15. С. 238–245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2012_14-15_38 (дата звернення: 07.12.2020).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Дієслово. Прислівник

1. Дієслово. Неозначена форма дієслова. Дієвідмінювання. Граматичні категорії дієслова. Стилiстична змiна часових форм i способiв дiєслiв у тексті.
2. Особливості використання дієслів у мові мас-медіа.
3. Безособові дієслова в тексті. Форми на *-но*, *-то*, особливості їх функціонування в публіцистичному тексті.
4. Дієприкметник. Тенденції вживання активних дієприкметників у мові ЗМІ. Способи перекладу.
5. Дієприслівник. Особливості функціонування дієприслівників у мові мас-медіа.
6. Прислівник. Розряди прислівників за значенням, походженням і будовою. Особливості правопису, наголошення прислівників та прислівникових словосполучень.
7. Безособово-предикативні слова (слова «категорії стану»). Перехід прислівників у прийменники, сполучники та частки.
8. Відображення в журналістських текстах семантичного багатства прислівників.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із місцевих газет по 10 речень із дієсловами умовного й наказового способу. Охарактеризуйте їх.
2. Випишіть із текстів мас-медіа 10 контекстів із дієслівними метафорами. Поясніть їх значення та доцільність використання у ЗМІ.
3. Випишіть із регіональної періодики 5-6 заголовків із безособовими дієсловами. З'ясуйте мету їх використання.
4. Випишіть із текстів ЗМІ по 10 прикладів анормативного вживання дієприкметникових та дієприслівникових зворотів. Виправте помилки та проаналізуйте їх.
5. Випишіть із регіональних газет 5-6 речень із неправильним вживанням прислівників та прислівникових сполучень. Відредагуйте помилки та охарактеризуйте їх.

6. Опрацюйте статтю:

Навальна М. Гроші можуть «згоріти», їх можуть і «заморозити» (семантична динаміка дієслів у сучасній українській публіцистиці). Культура слова. 2013. Вип. 78. С. 104–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_78_22 (дата звернення: 07.12.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть морфологічні ознаки дієслова.
2. Які синтаксичні функції виконує дієслово? Наведіть приклади.
3. Які дієслова називаються перехідними/неперехідними? Проілюструйте прикладами.
4. Охарактеризуйте дієслова доконаного й недоконаного виду.
5. Що означає дійсний спосіб дієслова? Наведіть приклади. Які морфологічні ознаки мають дієслова дійсного способу?
6. Що означає умовний спосіб дієслова? Проілюструйте прикладами. Які морфологічні ознаки мають дієслова умовного способу?
7. Що означає наказовий спосіб дієслова? Наведіть приклади. Які морфологічні ознаки мають дієслова наказового способу?
8. Як твориться минулий час дієслова? Наведіть приклади.
9. Як твориться минулий час дієслова? Наведіть приклади.
10. Поясніть способи творення майбутнього часу дієслова. Наведіть приклади.
11. Які дієслова належать до I та II дієвідміни? Проілюструйте прикладами.
12. Як утворюються безособові форми на *-но*, *-то*? Наведіть приклади. Які синтаксичні функції виконують?
13. Які ви знаєте способи творення дієслів? Наведіть приклади.
14. Назвіть синтаксичні функції дієприкметника.
15. Як утворюються активні/пасивні дієприкметники? Які суфікси беруть у цьому участь? Проілюструйте прикладами.
16. Які синтаксичні функції виконує дієприслівник?
17. Як творяться дієприслівники доконаного та недоконаного виду?

Наведіть приклади.

18. У чому полягають особливості лексичного значення прислівника?
19. Які синтаксичні функції виконує прислівник?
20. Назвіть розряди прислівників за значенням, походженням, будовою. Проілюструйте прикладами.
21. Як утворюються ступені порівняння прислівників? Наведіть приклади.
22. Охарактеризуйте особливості правопису складних прислівників.

Теми повідомлень:

1. Історія вивчення інфінітива.
2. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники.
3. Способи творення прислівників.

Основна література

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : підручник. Київ : Либідь, 1993. 336 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови : монографія. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 398 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
4. Загнітко А. П. Система і структура граматичних категорій дієслова. Київ : НМК ВО, 1990. 51 с.
5. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2-ге вид., уточнене й доп. Вінниця : Поділля-2000, 2003. 464 с.
6. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.

8. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
10. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Азарова Л. Є., Сосинович Е. С. Дієприслівники в українській мові: статус, функціонування : монографія. Вінниця : Універсум-Вінниця, 2005. 124 с.
2. Божко Ю. О. Особливості дієприкметника в сучасній українській мові. *Лінгвістика*. 2013. № 2. С. 175–185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2013_2_26 (дата звернення: 07.12.2020).
3. Бойченко Н. О. Стійкі дієслівні словосполучення у публіцистичному тексті: стандарт та експресія. *Слов'янські мови і сучасний світ*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2000. С. 173–180.
4. Висоцький А. В. Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові : монографія. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2013. 328 с.
5. Голосовська Г. Активні дієприкметники в українській літературній мові: уживати чи ні? *Українська мова*. 2011. № 4. С. 63–71.
6. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
7. Дудко І. В. Дієслівні морфологічні категорії та форми як засоби репрезентації в мові концептуального змісту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2011. Вип. 7. С. 23–32.
8. Єрмоленко С. С. Смысловий розвиток прислівників зі значенням «так»: моделі і мотивація. *Мовознавство*. 2016. № 5. С. 18–27.
9. Загнітко А. П. Теоретична граMATика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.

10. Іваницька Н. Л., Борецький В. В. Кореляція денотативного та конотативного компонентів у семантичній структурі українського дієслова. *Студії української мови: лексикологія, граматики, лінгводидактика* : зб. наук. праць / ред. кол.: Н. Л. Іваницька, І. І. Дацюк, В. Я. Теклюк та ін. ; передм. Т. С. Слободинської. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2002. С. 61–66.
11. Іваницька Н. Л. Синтагматика українського дієслова і синтаксичний аналітизм : монографія. Вінниця : ВДПУ, 2012. 180 с.
12. Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2016. 656 с.
13. Леута О. І. Семантико-синтаксичні параметри українського дієслова : монографія / НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 404 с.
14. Литвин І. М. Мотивація українських відсубстантивних прислівників у когнітивно-ономасіологічному аспекті. *Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення* : зб. праць наук.-практ. читань до 80-річчя Г. Р. Передрій, 10–11 лютого 2005 р., м. Черкаси / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси : Брама-Україна, 2005. С. 365–369.
15. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності : монографія. Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1998. 207 с.
16. Навальна М. І., Спис О. А. Специфіка вживання дієслів-термінів на позначення понять соціально-економічної сфери (на матеріалі української періодики). *Економічний вісник університету*. Переяслав-Хмельницький, 2014. Вип. 22/2. С. 40–44.
17. Овчиннікова І. І. Опис дієслівного значення як лексико-граматична проблема. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. 2013. Кн. 2. С. 126–128.
18. Романюк С. А. Часова характеристика дієприслівника. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2011. Вип. 7. С. 71–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_17 (дата звернення: 07.12.2020).

19. Романюк Ю. Словозмінні класи дієслів у сучасній українській мові. *Українська мова*. 2017. № 2. С. 75–83.
20. Симонова К. Граматичні категорії дієслова: основні підходи до вивчення. *Українська мова*. 2012. № 2. С. 34–44.
21. Стадній А. С. Особливості семантики конотативних дієслів у мові ЗМІ. *Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. 15. Т. 2. С. 199–203.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Службові частини мови: прийменник, сполучник, частка.

Вигук

1. Прийменник. Первинні (непохідні) та вторинні (похідні) прийменники. Правопис прийменників. Вживання прийменників із різними непрямыми відмінками іменників, семантика прийменникових конструкцій.
2. Синонімія прийменникових конструкцій у публіцистичному тексті. Помилки у вживанні прийменників. Роль прийменникових конструкцій у творенні словосполучень.
3. Сполучник. Типи сполучників за походженням. Прості, складні й складені сполучники. Семантична характеристика сурядних і підрядних сполучників. Правопис сполучників.
4. Випадки ненормативного вживання сполучників у журналістських текстах.
5. Частки, їх семантико-конструктивна й стилістична роль у тексті. Словотворчі, формотворчі частки. Правопис часток.
6. Особливості вживання часток у мові ЗМІ.
7. Вигук. Семантичні різновиди вигуків (емоційно-експресивні, звуконаслідувальні, формули вітання та прощання). Поповнення вигуків за рахунок інших слів, словосполучень та речень. Помилки у вживанні вигуків.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із текстів ЗМІ 5-6 речень із аномативним вживанням прийменникових конструкцій. виправте помилки та охарактеризуйте їх.
2. Випишіть із місцевих газет, журналів по 5-6 контекстів із простими, складними і складеними сполучниками. Знайдіть явище полісиндетону, з'ясуйте його функції в мові ЗМІ.
3. Випишіть із регіональної преси 10 речень із частками, які пишуться через дефіс. Охарактеризуйте їх значення.

4. Проаналізуйте специфіку використання вигуків у мові ЗМІ. Відповідь проілюструйте прикладами.

5. Опрацюйте статтю:

Конюхова Л. І., Колодка О. В. До проблеми функціонування просторових прийменників у мові засобів масової інформації. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2012. Вип. 7(2). С. 197–204. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2012_7\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2012_7(2)_22) (дата звернення: 07.12.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Чому прийменник, сполучник та частку називають службовими частинами мови?
2. Яку функцію виконує прийменник у реченні?
3. З якими відмінками вживаються прийменники? Проілюструйте прикладами.
4. Назвіть розряди прийменників за походженням.
5. Як класифікуються прийменники за будовою?
6. У чому полягають особливості правопису прийменників?
7. Назвіть типи сполучників за походженням та будовою.
8. Які сполучники називаються сполучниками сурядності? Наведіть приклади.
9. На які групи за значенням поділяються сполучники сурядності? Проілюструйте прикладами.
10. Які сполучники називаються сполучниками підрядності? Наведіть приклади.
11. На які групи за значенням поділяються сполучники підрядності? Проілюструйте прикладами.
12. Які особливості творення і правопису складних та складених сполучників? Проілюструйте прикладами.
13. На які розряди поділяються частки за значенням і вживанням?
14. На які типи і групи поділяються модальні (фразові) частки? Наведіть приклади. Яку функцію виконують?
15. Які частки належать до словотворчих/формотворчих? Наведіть

приклади.

16. Охарактеризуйте правопис часток.

17. Назвіть та охарактеризуйте лексико-граматичні особливості вигуків.

18. На які групи за значенням поділяються вигуки? Охарактеризуйте їх.

19. На які групи за походженням поділяються вигуки? Наведіть приклади.

20. Чи утворюються дієслова від звуконаслідувальних слів та вигуків? Відповідь обґрунтуйте.

Теми повідомлень:

1. Типові помилки у вживанні конструкцій із прийменниками *по, при, для, на*.

2. Специфіка використання сполучників *і, й, та*.

3. Заперечні частки *не і ні*.

4. Особливості функціонування звуконаслідувальних слів у реченні та тексті.

Основна література

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : підручник. Київ : Либідь, 1993. 336 с.

2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови : монографія. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 398 с.

3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.

4. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2-ге вид., уточнене й доп. Вінниця : Поділля-2000, 2003. 464 с.

5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.

6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
9. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Бацевич Ф. Частки української мови як дискурсивні слова : монографія. Львів : ПАІС, 2014. 288 с.
2. Весельська Г. Нові явища у функціонально-стилістичному вживанні протиставних сполучників в українській літературній мові кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Українська мова*. 2011. № 1. С. 36–43.
3. Габай А. Значеннєва диференціація українських логічних прийменників. *Лінгвістичні студії*. 2011. Вип. 22. С. 70–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2011_22_16 (дата звернення: 07.12.2020).
4. Гнатюк М. Особливості вживання деяких прийменникових конструкцій. *Гуманітарні та соціальні науки* : матеріали І Міжнар. конф. молодих вчених НСС-2009, м. Львів, 14–16 травня 2009 р. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. С. 76–80.
5. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : монографія. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2010. 208 с.
6. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
7. Гурко О. В. Вигуківі слова-речення в передачі значення ствердження. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2014. Вип. 48. С. 179–181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_57 (дата звернення: 07.12.2020).

8. Дерев'янку Л. І. Внутрішня семантична кореляція в прийменниково-іменникових структурах із первинними часовими прийменниками. *Дослідження з лексикології і граматики української мови* / за ред. А. М. Поповського. Дніпропетровськ : Видавець Біла К. О., 2012. Вип. 11. С. 27–44.
9. Загнітко А. П. Теоретична граMATика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
10. Загнітко А. П., Данилюк І. Г., Ситар Г. В., Щукіна І. А. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. 416 с.
11. Загнітко А., Каратаєва А. Словник часток: матеріали і статті : науково-навчальне видання. Донецьк : ДонДУ, 2012. 382 с.
12. Колібаба Л. Актуалізовані прийменники в українській літературній мові початку ХХІ сторіччя. *Українська мова*. 2015. № 4. С. 78–88.
13. Конюхова Л. І. Обмежувально-видільні частки як засіб актуалізації в мові реклами. *Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри*. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. С. 432–437.
14. Куш Н. Порівняльні прийменникові еквіваленти української мови: семантичний аспект. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2015. Вип. 1. С. 141–145.
15. Куш Н. Прийменник: основні підходи вивчення, лексико-граматичні ознаки, перспективи дослідження. *Функціонально-комунікативна і текстова парадигма українських прийменників та їхніх еквівалентів* : монографія / А. П. Загнітко та ін. – Донецьк : Вебер (Донецька філія), 2009. С. 23–30.
16. Мельник О. Семантика вигука в українській мові. *Українське мовознавство*. 2011. № 42. С. 26–40.
17. Орленко О. В. Семантична асиметрія опозиції прийменників *над* і *під* в українській мові. *Дослідження з лексикології і граматики української мови* / за ред. А. М. Поповського. Дніпропетровськ : Видавець Біла К. О., 2012. Вип. 12. – С. 26–35.

18. Ріпей М. Прийменник «попри» в газетних публікаціях. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. 2010. Вип. 2. С. 443–449. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2010_2_36 (дата звернення: 07.12.2020).
19. Романюк С. А. Функційність вигуків у мовленні українських політиків. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2014. Вип. 11. С. 144–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2014_11_33 (дата звернення: 08.12.2020).
20. Ткачук Г. О., Дорош Г. О. Удосконалення культури мовлення у процесі роботи над конструкціями з прийменником *по*. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 9. С. 343–345.
21. Ходєєва Т. М. Прагматичний потенціал висловлювань із прийменником *крім* із семантикою виключення. *Лінгвістичні дослідження*. 2014. Вип. 38. С. 200–204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2014_38_32 (дата звернення: 08.12.2020).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13
Синтаксис і пунктуація української мови.
Словосполучення

1. Синтаксис як учення про будову речень і словосполучень. Предмет синтаксису. Синтаксис і пунктуація. Основні синтаксичні одиниці.
2. Словосполучення та інші сполучення слів.
3. Типи словосполучень за морфологічним (частиномовним) вираженням головного слова.
4. Граматичні зв'язки слів у словосполученні (узгодження, керування, прилягання).
5. Семантика словосполучення. Смыслові відношення між компонентами: атрибутивні (означальні), об'єктні й обставинні.
6. Особливості використання словосполучень у мові ЗМІ. Помилки у побудові словосполучень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із текстів ЗМІ по 5-6 контекстів зі словосполученнями із різними типами підрядного зв'язку.
2. Випишіть із місцевої публіцистики 10 контекстів із анормативними словосполученнями. Виправте помилки.
3. Випишіть із газет, журналів речення із порушенням пунктуаційних норм. Відредагуйте їх.
4. Поміркуйте над темою *«Правильність і точність як комунікативна ознака мовлення радіо- і тележурналіста»*.

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає синтаксис?
2. Назвіть основні синтаксичні одиниці.
3. Що вивчає пунктуація?
4. Що називають синтаксичним словосполученням?
5. Яка різниця між синтаксичними (вільними) і нечленованими (фразеологічними і лексичними) словосполученнями?

6. Чим словосполучення відрізняється від слова і від речення?
7. Які поєднання слів не становлять словосполучень? Наведіть приклади.
8. У чому відмінність простих словосполучень від складних?
9. Як класифікуються словосполучення на основі морфологічної належності і стрижневого слова? Наведіть приклади.
10. Назвіть типи зв'язку між компонентами у словосполученні.
11. Що таке узгодження? Яке узгодження називається повним, а яке – неповним? Наведіть приклади.
12. Що таке керування? Дайте визначення сильного і слабого керування. Проілюструйте прикладами.
13. Що таке прилягання? Наведіть приклади. Чому у здійсненні цього типу зв'язку не беруть участі засоби словозміни?
14. Назвіть типи словосполучень за смисловими відношеннями. Наведіть приклади та охарактеризуйте їх.

Теми повідомлень:

1. Основні напрями дослідження синтаксису.
2. Погляди мовознавців на словосполучення як синтаксичну одиницю.
3. Принципи української пунктуації. Система розділових знаків.
4. Синтаксис і пунктуація у професійній діяльності журналістів.

Основна література

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / ред. Н. В. Леонова. Київ : Вища школа, 2005. 272 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
4. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 290 с.

5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.
10. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Вихованець І. Р. Граматичні вияви керування. *Лінгвістичні студії*. Донецьк : ДонДУ, 1996. Вип. 2. С. 9–13.
2. Балко М. До питання про основні ознаки словосполучення. *Лінгвістичні студії*. 2011. Вип. 22. С. 145–150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2011_22_30 (дата звернення: 08.12.2020).
3. Гуйванюк Н. В., Кардащук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
4. Жук Т. В., Жук О. А. Підрядні словосполучення та їх види в сучасному мовознавстві. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. 2013. Кн. 2. С. 50–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_2_9 (дата звернення: 09.12.2020).
5. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти. Вінниця : Нова книга, 2009. 400 с.
6. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. 137 с.

7. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис словосполучення і простого речення. Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1993. 177 с.
8. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2001. 663 с.
9. Іваницька Н. Л., Осадчук Н. Л. Теорії словосполучення в сучасній україністиці. *Філологічні студії*. Вінниця : ВДПУ, 2006. Вип. 4. С. 17–19.
10. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. Київ : Либідь, 1995. 312 с.
11. Козачук Г. О. Словосполучення у функції обставини місця в українській мові. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2011. Вип. 8. С. 87–91.
12. Мамалига А. І. Словосполучення в мові сучасної преси: стандарт і експресія. *Лінгвістичні студії*. Донецьк : ДонНУ, 2003. Вип. 11. Ч. 4. С. 615–619.
13. Меншиков І. І., Попова І. С. Структура словосполучення в сучасній українській літературній мові. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2000. 36 с.
14. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 100 с.
15. Ожоган В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : навч. посіб. Кіровоград, 2005. 160 с.
16. Савицький М. П. Український синтаксис з погляду діахронічної типології. *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С. 45–49.
17. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.
18. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. 119 с.

19. Чернобров Ю. А. Історія синтаксичних термінів української мови ХІХ – перша половина ХХ ст. : монографія. Київ : «Наукова думка», 2019. 183 с.
20. Штельмах М. Л. Жанрово-стильова мотивація використання розмовного синтаксису в інтерв'ю. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2008. Вип. 17. С. 86–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2008_17_13 (дата звернення: 09.12.2020).
21. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 286 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14
Речення як одиниця синтаксису.
Головні та другорядні члени речення

1. Речення як синтаксична одиниця. Ознаки речення. Речення і судження. Типи речень.
2. Аспекти вивчення речення: формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний.
3. Просте двоскладне речення. Головні члени речення. Підмет, його формальні та семантичні особливості. Види підмета за будовою.
4. Присудок. Формальні та семантичні особливості присудка. Види присудка за будовою.
5. Поняття про другорядні члени речення. Складні випадки розмежування.
6. Додаток як синтаксичне вираження об'єкта. Прямі і непрямі додатки.
7. Означення як синтаксичне вираження атрибута. Узгоджене та неузгоджене означення. Прикладка як особлива форма означення.
8. Обставина як синтаксичне вираження різних ознак відношень дії або стану. Види обставин.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть статтю на тему «*Ведучий – і актор, і журналіст в одній особі*», використовуючи такі типи простих речень: розповідні (стверджувальні і заперечні), питальні, спонукальні, окличні, двоскладні, односкладні, поширені і непоширені, повні і неповні. Визначте усі члени речення та вкажіть морфологічні засоби вираження.
2. Охарактеризуйте основні помилки побудови речень у журналістських текстах. Наведіть 5-6 прикладів із місцевої періодики.
3. Прослухайте радіопередачу (на ваш вибір). Зафіксуйте випадки порушення синтаксичних норм у радіомовленні (5-6 прикладів). Виправте помилки та охарактеризуйте їх.
4. Випишіть із текстів регіональних газет/журналів речення, в яких

підмети та присудки виражені по-різному.

5. Опрацюйте статтю:

Капелюшний А. Труднощі в координації підмета і присудка під час телевізійного мовлення наживо. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. 2016. Вип. 41. С. 155–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2016_41_20 (дата звернення: 10.12.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Що таке речення? Назвіть його основні ознаки.
2. Як співвідноситься речення і судження?
3. Охарактеризуйте особливості формально-синтаксичного підходу до вивчення речення.
4. У чому суть семантико-синтаксичного підходу до вивчення речення?
5. Охарактеризуйте комунікативний підхід до вивчення речення.
6. Як класифікують речення за метою висловлювання та за інтонацією? Наведіть приклади.
7. У чому відмінність між двоскладними й односкладними реченнями?
8. Які речення називаються поширеними, а які – непоширеними?
9. У чому полягає різниця між прямим і зворотним (інверсійним) порядком слів у реченні? Яку функцію виконує інверсійний порядок слів у мові ЗМІ?
10. Який член речення називається підметом? Назвіть структурні типи підмета.
11. Якими частинами мови виражається простий підмет? Проілюструйте прикладами.
12. Охарактеризуйте способи вираження складеного підмета. Наведіть приклади.
13. Який член речення називається присудком? Назвіть структурні типи присудка.
14. Охарактеризуйте способи вираження простого і складеного присудка. Проілюструйте прикладами.

15. Чим подібні і чим відрізняються складений дієслівний і складений іменний присудки? Наведіть приклади.
16. Що таке додаток, які його ознаки?
17. Назвіть засоби вираження прямого і непрямого додатка в українській мові. Наведіть приклади.
18. Який другорядний член речення називають означенням? Назвіть граматичні ознаки означень. Наведіть приклади.
19. Які основні засоби вираження узгоджених і неузгоджених означень?
20. У чому виявляється специфіка прикладки як різновиду означення?
21. Назвіть семантичні групи прикладки. Наведіть приклади.
22. Що таке обставина? Які граматичні ознаки обставини?
23. Назвіть різновиди обставин. Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Речення як основна одиниця мовлення журналіста. Функції простого речення у журналістській практиці.
2. Погляди мовознавців на синтаксичну модель членів речення.
3. Тире між підметом і присудком.

Основна література

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / ред. Н. В. Леонова. Київ : Вища школа, 2005. 272 с.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
3. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 290 с.
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / ред. М. Я. Плющ. 6-тє вид., стереотип. Київ : Вища школа, 2006. 430 с.

6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.
10. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Базан О. Риторичне питання у системі синтаксичних одиниць української мови. *Волинь філологічна: текст і контекст. Лінгвостилістика ХХІ століття: стан і перспективи* / упоряд. С. К. Богдан. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. Вип. 15. С. 50–59.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
3. Гуйванюк Н. В. До поняття комунікативної парадигми речення. *Мовознавство*. 2005. № 3–4. С. 148–154.
4. Гуйванюк Н. В., Шабат Т. С. Питальні речення в сучасній українській мові : навч.-метод. посіб. Чернівці : Рута, 2000. 66 с.
5. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
6. Завальнюк І. Функціонально-стилістичні особливості вживання окличних речень у сучасному українському газетному мовленні. *Мовознавчий вісник* : зб. наук. праць на пошану проф. Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя / МОН України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; відп. ред. Г. І. Мартинова. Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2009. Вип. 8. С. 306–326.
7. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти. Вінниця : Нова книга, 2009. 400 с.

8. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. 137 с.
9. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис словосполучення і простого речення. Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1993. 177 с.
10. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2001. 663 с.
11. Іваницька Н. Л., Гороф'янюк І. В. Підмет: наукові традиції та сучасна граматична теорія. *Філологічні студії*. Вінниця : ВДПУ, 2005. С. 11–14.
12. Іваницька Н. Л. Теоретичний синтаксис української мови : навч. посіб. Вінниця : Вид-во Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського, 2002. Ч. 1. 169 с.
13. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. Київ : Либідь, 1995. 312 с.
14. Козачук Г. О. Синсемантичні слова як компоненти аналітичної форми вираження підмета. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2011. Вип. 7. С. 187–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_43 (дата звернення: 10.12.2020).
15. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у структурі простого речення. *Актуальні проблеми менталінгвістики* : зб. статей за матеріалами IV міжнар. наук. конф. / Ін-т української мови, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Черкаський нац. ун-т. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2005. С. 48–51.
16. Мірченко М. В. Категорія другорядного члена речення. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки*. 2000. № 6. С. 130–139.
17. Ожоган В. М. Особливості поєднання підмета й присудка в структурі двоскладного речення. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Філологічні науки*. 2016. Т. 89. С. 52–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2016_189_12 (дата звернення: 12.12.2020).

18. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.
19. Сулима О. П. Особливості функціонування зв'язки у складеному іменному присудку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця, 2008. Вип. 10. Т. 1. С. 259–266.
20. Сулима О. П. Складений іменний присудок у науковому стилі. *Українська мова*. 2011. № 4. С. 22–30.
21. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. 119 с.
22. Чернобров Ю. А. Історія синтаксичних термінів української мови ХІХ – перша половина ХХ ст. : монографія. Київ : «Наукова думка», 2019. 183 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15
Односкладні речення та їх типи.
Просте ускладнене речення

1. Загальна характеристика односкладних речень, їх функції в мові ЗМІ. Типи односкладних речень (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні (називні), генітивні).
2. Неповні речення, слова-речення, незакінчені (обірвані) речення, їх функціональне навантаження в публіцистичному тексті.
3. Поняття про просте ускладнене речення, його функції в мові ЗМІ.
4. Однорідні члени речення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Пунктуація.
5. Речення з відокремленими членами (означеннями, прикладками, обставинами, додатками, уточнювальними словами), способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
6. Речення зі вставними і вставленими конструкціями, способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
7. Звертання, його види. Звертання різної тональності у практиці журналіста. Пунктуація.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть замітку про свою практику в газеті, на радіо чи телебаченні, використовуючи в тексті різні типи односкладних речень. Які функції виконують односкладні речення у мові ЗМІ?
2. Випишіть із місцевої преси неповні контекстуальні, ситуативні та еліптичні речення. Охарактеризуйте стилістичні особливості їх вживання у мові ЗМІ.
3. Випишіть із текстів ЗМІ 6 речень, ускладнених однорідними членами, які поєднані сполучниками: *однак, то... то, або, чи, та (і), та (але)*, а також 5-6 речень, у яких є узагальнювальні слова. Проаналізуйте їх.

4. Випишіть із регіональної преси по 5 речень із відокремленими додатками, означеннями, обставинами, уточнювальними членами речення. Проаналізуйте речення.

5. Розкажіть про свого респондента (на ваш вибір), використовуючи відокремлені прикладки. Розповідь запишіть, поясніть розділові знаки.

6. Випишіть із місцевих мас-медіа по 5 речень зі вставними і вставленими конструкціями. Охарактеризуйте їх.

7. Опрацюйте статтю:

Капелюшний А. Логічна компонента творення конструкцій з однорідними членами речення в телевізійному мовленні наживо. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2018. Вип. 44. С. 276–287. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2018_44_34 (дата звернення: 12.12.2020)

Питання для самоперевірки:

1. Що таке просте односкладне речення? Назвіть його структурно-семантичні ознаки.

2. Які односкладні речення є означено-особовими? Назвіть засоби вираження головного члена в реченнях цього типу.

3. Які речення називають неозначено-особовими? Назвіть засоби вираження головного члена речення в них.

4. Назвіть структурно-семантичні ознаки односкладних узагальнено-особових речень.

5. Які односкладні речення є безособовими? Як їх класифікують?

6. Охарактеризуйте семантичні різновиди безособових речень і способи вираження головних членів у них.

7. Якими є семантика й структура інфінітивних речень?

8. Які речення називають називними? На які семантичні групи їх поділяють?

9. Що таке неповне речення? Які його граматичні ознаки? Наведіть приклади.

10. Які речення називають нечленованими (словами-реченнями)? Назвіть їх семантичні різновиди.
11. Які типи простих ускладнених речень є в українській мові?
12. Що таке однорідні члени речення, які їх основні граматичні ознаки?
13. За допомогою яких засобів поєднуються між собою однорідні члени речення?
14. Поясніть правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення. Наведіть приклади.
15. Що таке відокремлені члени речення? Які члени речення можуть бути відокремленими?
16. Які члени речення називають уточнювальними? Чим вони відрізняються від відокремлених?
17. Які розділові знаки вживаються при відокремлених та уточнювальних членах речення? Наведіть приклади.
18. Які граматичні одиниці називають вставними компонентами? На які семантичні групи поділяють вставні компоненти? Проілюструйте прикладами.
19. Які функції вставлених конструкцій у мовленні, їхня структура й місце в реченні? Наведіть приклади.
20. Що таке звертання і яка його роль у мовленні? Проілюструйте прикладами.

Теми повідомлень:

1. Внесок мовознавців у вивчення односкладних речень.
2. Синкретичні явища в реченні.
3. Еволюція поглядів на неповне речення.
4. Обов'язкові і факультативні умови відокремлення другорядних членів речення.

Основна література

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / ред. Н. В. Леонова. Київ : Вища школа, 2005. 272 с.

2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
3. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 290 с.
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / ред. М. Я. Плющ. 6-тє вид., стереотип. Київ : Вища школа, 2006. 430 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.
10. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Баранник Н. Функціонально-стилістичний підхід до вивчення односкладних речень. *Дивослово*. 2006. № 3. С. 27–30.
2. Богатько В. В. Синтаксис і стилістика неповних речень у мові сучасної української періодики : навч. посіб. Вінниця : НОВА КНИГА, 2010. 176 с.
3. Бондаренко Т. Г. Анормативи-синтаксеми в структурі простого ускладненого речення (на матеріалі медіа текстів). *Актуальні проблеми менталінгвістики* : зб. статей за матеріалами IV міжнар. наук. конф. / Ін-т української мови, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Черкаський нац. ун-т. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2005. С. 237–239.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.

5. Вінтонів М. Нечленовані речення в сучасній українській мові: статус, функції. *Мовознавчий вісник / МОН України ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; відп. ред. Г. І. Антонова. Вип. 6. Черкаси, 2008. С. 44–49.*
6. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
7. Дудик П. С. Просте ускладнене речення : навч. посіб. Вінниця : Вид-во Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського, 2002. 335 с.
8. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспект. Вінниця : Нова книга, 2009. 400 с.
9. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення. Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1994. 204 с.
10. Зайко Л. В. Безособові речення в контексті мовного розвитку. *Мовознавство. 2004. № 4. С. 81–88.*
11. Іваницька Н. Л. До питання формально-граматичного моделювання структури простого речення. *Філологічні студії. Вінниця : ВДПУ, 2005. С. 8–11.*
12. Капелюшний А. Логічні помилки у використанні однорідних членів речення під час прямоєфірного мовлення тележурналістів. *Пресознавчі студії: історія, теорія, методологія : зб. праць кафедри української преси і Дослідницького центру історії західноукраїнської преси. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. Вип. 8. С. 230–232.*
13. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. Київ : Либідь, 1995. 312 с.
14. Коваль Л. М. Семантико-синтаксична основа головного компонента односкладних речень в українській мові : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 316 с.
15. Коцюба З. Г. Відмежування номінативних речень від омонімічних структур. *Мовознавство. 2003. № 5. С. 56–64.*
16. Кульбабська О. Відокремлення як формальний засіб вираження вторинної номінації. *Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Серія:*

Слов'янська філологія. Чернівці : Рута, 2006. Вип. 276–277. С. 396–403.

17. Мойсієнко А. К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення. К. : ПП Я. Січовик, 2006. 240 с.

18. Рабанюк Л. З історії питання про односкладні речення. *Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Серія: Слов'янська філологія*. Чернівці : Рута, 2006. Вип. 276–277. С. 403–412.

19. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові : монографія. Чернівці : Місто, 2002. 272 с.

20. Слинко І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.

21. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. 119 с.

22. Яворський А. Ю. Анормативи у структурі простого речення (за матеріалами друкованих ЗМІ). *Дослідження з лексикології і граматики української мови* / за ред. А. М. Поповського. Дніпропетровськ : Видавець Біла К. О., 2012. Вип. 11. С. 213–222.

23. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 286 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 16

Складне речення. Типи складних речень

1. Складне речення. Визначальні ознаки складного речення, його функції в мові ЗМІ.
2. Складносурядні речення, їх функціонування в мові ЗМІ. Синтаксичні відношення між частинами складносурядних речень, різновиди складносурядних речень. Пунктуація.
3. Загальна характеристика складнопідрядних речень, їх структура і функції в мові ЗМІ. Засоби оформлення зв'язку між головною і підрядною частинами. Типи складнопідрядних речень. Пунктуація.
4. Безсполучникові складні речення, їх функції в мові ЗМІ. Безсполучникові складні речення з однотипними та різнотипними частинами.
5. Поняття про багатоконпонентні складні речення з різними видами зв'язку, їх функціональне навантаження в мові ЗМІ. Пунктуація.
6. Період, його структурні типи, особливості інтонації.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть рецензію на вашу улюблену телепередачу, використовуючи різні типи складних речень. Охарактеризуйте їх.
2. Випишіть із місцевої преси різні типи складносурядних та складнопідрядних речень. Проаналізуйте їх.
3. Випишіть із регіональних газет та журналів 10 складних безсполучникових речень і охарактеризуйте їх.
4. Випишіть із текстів ЗМІ структурні типи періоду. Охарактеризуйте їх.

5. Опрацюйте статтю:

Завальнюк І. Я. Нові семантико-стилістичні вияви складнопідрядних речень в українських газетних текстах початку ХХІ ст. *Мовознавство*. 2009. № 6. С. 42–50. URL:

<http://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/394.html>

(дата звернення: 14.12.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть основні граматичні ознаки складного речення.
2. Які є засоби поєднання предикативних частин у складному реченні?
3. Які речення називаються складносурядними? Окресліть їх граматичні ознаки.
4. Назвіть засоби поєднання предикативних частин у складносурядному реченні та смислові відношення між ними. Проілюструйте прикладами.
5. Вкажіть основні правила вживання розділових знаків у складносурядних реченнях.
6. Які речення називаються складнопідрядними? Назвіть їх визначальні ознаки.
7. Які є основні засоби зв'язку між частинами складнопідрядного речення?
8. За якими ознаками класифікують складнопідрядні речення і на які групи та різновиди їх поділяють? Проілюструйте прикладами.
9. У чому відмінність між підрядними сполучниками і сполучними словами?
10. Поясніть основні правила вживання розділових знаків у складнопідрядних реченнях.
11. Які речення називаються безсполучниковими? Назвіть їх основні граматичні ознаки.
12. За допомогою яких мовних засобів поєднуються предикативні частини безсполучникових складних речень?
13. Назвіть і охарактеризуйте різновиди безсполучникових складних речень. Проілюструйте прикладами.
14. Які основні правила вживання розділових знаків між частинами безсполучникових складних речень?
15. Що таке складне багатоконпонентне речення і які його граматичні ознаки?
16. Назвіть типи багатоконпонентних речень. Проілюструйте прикладами.

17. Які є основні правила вживання розділових знаків у складних багатокomпонентних реченнях?

18. Охарактеризуйте період як синтаксичну структуру. Які особливості його побудови?

Теми повідомлень:

1. Проблеми дослідження складного речення.
2. Засоби зв'язку частин складного речення.
3. Контаміновані (мішані) типи багатокomпонентних складних речень.

Основна література

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / ред. Н. В. Леонова. Київ : Вища школа, 2005. 272 с.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
3. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 290 с.
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / ред. М. Я. Плющ. 6-тє вид., стереотип. Київ : Вища школа, 2006. 430 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко та ін. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ : Знання, 2010. 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.
10. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2004. 640 с.

Додаткова література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
2. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ : Наук. думка, 1992. 222 с.
3. Галас А. Інтерпретація періоду як об'єкта синтаксису і стилістики. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* / відп. ред. І. В. Сабадош. Ужгород, 2015. Вип. 20. С. 34–43.
4. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
5. Гуйванюк Н. В., Кульбабська О. В. Складні ускладнені речення: теоретично-практичний блок. Чернівці : Рута, 2003. 145 с.
6. Дорошенко С. І. Функціонування сполучників *щоб* і *аби* в складнопідрядних реченнях мети. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. 2000. № 491. С. 397–400.
7. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти. Вінниця : Нова книга, 2009. 400 с.
8. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення. Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1994. 204 с.
9. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : монографія. 3-тє вид., випр. і допов. Донецьк : ДонНУ, 2008. 294 с.
10. Іваницька Н. Л. Нариси з синтаксису української мови : посіб. Вінниця : ВДПУ, 2011. 183 с.
11. Іваницька Н. Л. Теоретичний синтаксис української мови : навч. посіб. Вінниця : Вид-во Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського, 2002. Ч. 1. 169 с.
12. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. / М. У. Каранська. – К. : Либідь, 1995. – 312 с.
13. Козіцька О. Порядкова залежність послідовності розташування предикативних одиниць у контамінованих складнопідрядних багатокомпонентних реченнях. *Українська мова*. 2005. № 3. С. 54–62.

14. Лаврінець О. Складносурядне речення зі «спільним підметом» та «спільним присудком». *Наукова спадщина професора С. В. Семчинського і сучасна філологія* : зб. наук. праць : у 2 ч. / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2001. Ч. 2. С. 36–43.
15. Пац Л. Недиференційований синтаксичний зв'язок у складному безсполучниковому реченні. *Лінгвістичні студії*. Донецьк : ДонНУ, 2003. Вип. 11. Ч. I. С. 221–227.
16. Руденко Н. Семантичні групи складнопідрядних речень з умовною модальністю в сучасній українській літературній мові. *Лінгвістичні студії* / М-во освіти і науки України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси : Брама-Україна, 2006. С. 94–100.
17. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.
18. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. 119 с.
19. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові : монографія. Київ : Інститут української мови ; Вид. дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
20. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 286 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 17

Способи відтворення чужого мовлення

1. Поняття про чуже мовлення і засоби його передачі.
2. Пряма мова та способи її вираження у публіцистичному тексті. Пунктуація.
3. Непряма мова. Розділові знаки в реченнях із непрямою мовою.
4. Невласне пряма мова, або вільна непряма мова.
5. Діалог, або діалогічна мова. Розділові знаки при діалозі. Діалог у сучасному телевізійному мовленні.
6. Цитата та засоби її передачі в мові ЗМІ. Розділові знаки при цитатах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Запишіть із газети або телепрограми діалог журналіста з відомою людиною України (на вибір – письменником, музикантом, художником, актором, спортсменом, політиком тощо). Прокоментуйте лексичні, фразеологічні (якщо будуть), структурно-синтаксичні, інтонаційні та експресивні особливості тексту. Поясніть, яке запитання або яку відповідь ви сформулювали б інакше і чому.
2. Побудуйте схеми речень із прямою мовою. Проілюструйте прикладами з місцевої преси.
3. Складіть і запишіть діалог між двома студентами-журналістами про вплив соціальних мереж на життя людини. Поясніть розділові знаки при діалозі.
4. Напишіть твір публіцистичного стилю на тему «Що важливіше: «ти в журналістиці» чи «журналістика в тобі»?». Використайте цитати.
5. Опрацюйте статті:

Каленич В. Текстотвірний потенціал цитат у газетних публікаціях. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2017. Вип. 24.

С. 165–171. URL: <https://vspu.edu.ua/science/art/a200.pdf> (дата звернення: 16.12.2020).

Шулик Р. Т. Структури передачі чужого мовлення як прагматичні засоби в інформаційних жанрах інтернет-публіцистики. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. 2011. Вип. 1. С. 133–138. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/83/1/Shulyk.pdf> (дата звернення: 17.12.2020).

Питання для самоперевірки:

1. Як трактується поняття «чуже мовлення»?
2. Яке мовлення називається прямим?
3. Якими способами може виділятися в тексті пряма мова?
4. Від чого залежать розділові знаки в реченнях із прямою мовою?
5. Що таке невласне пряма мова?
6. Чим відрізняється невласне пряма мова від прямої? Наведіть приклади.
7. У чому сутність поняття «непряма мова»?
8. У чому відмінність між прямою і непрямою мовою? Наведіть приклади.
9. Що таке діалог, монолог, полілог?
10. Що таке внутрішнє мовлення?
11. Обґрунтуйте, як передається діалог на письмі. Наведіть приклади.
12. Чи можлива заміна діалогу непрямою мовою? Наведіть приклади.
13. Що таке цитата?
14. Для чого використовуються цитати в мові ЗМІ?
15. Які правила оформлення цитати в тексті, якщо вона наводиться не повністю?
16. Як оформлюється цитата, якщо наводиться в реченні у вигляді прямої мови?
17. Як оформлюється цитата, якщо наводиться як складова частина в авторському реченні?

18. Чи можна змінювати цитату?
19. У чому полягає стилістичне значення чужого мовлення у тексті?

Теми повідомлень:

1. Синкретизм конструкцій із чужою мовою.
2. Суть і характеристика монологічного мовлення.
3. Внутрішнє мовлення як засіб мислення.

Основна література

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / ред. Н. В. Леонова. Київ : Вища школа, 2005. 272 с.
2. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. 3-тє вид., доп. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / С. О. Караман та ін. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
6. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
7. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України ; Ін-т української мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.
9. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 286 с.

Додаткова література

1. Бобошко Т. М. Діалогічне мовлення як предмет лінгвістичних досліджень. *Вісник Житомирського державного університету імені*

Івана Франка. Серія: Філологічні науки. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка 2012. Вип. 62. С. 191–194.

2. Дев'ятих Ю. В. Еволюція поняття пряма мова у контексті зміни наукової парадигми. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2013. Вип. 35. С. 91–93.

3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2001. 663 с.

4. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : монографія. 3-тє вид., випр. і допов. Донецьк : ДонНУ, 2008. 294 с.

5. Іванюха Т. В. Інтертекстуальність як засіб текстотворення в сучасній журнальній публіцистиці (на матеріалі есеїстики журналу для молоді «Отрок. UA»). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. Т. 54. С. 34–38.

6. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. Львів : ПАІС, 2007. 400 с.

7. Межов О. Семантична диференціація об'єктної синтаксеми. *Українська мова*. 2005. № 1. С. 17–32.

8. Назаренко О. Міжтекстова взаємодія в газетному тексті. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. Київ, 2016. № 33. С. 120–130.

9. Піндосова Т. С. Цитата як форма «чужого слова». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 55. С. 202–204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_55_74 (дата звернення: 20.12.2020).

10. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови : підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.

11. Проценко О. В. Чуже мовлення в текстах ЗМК: проблема достовірності інформації. *Гілея*. 2013. № 76. С. 135–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_76_49 (дата звернення: 20.12.2020).

12. Савчук Р. Л. Інтертекстуальні елементи в заголовкових комплексах сучасних інтернет-видань (на матеріалі регіональних

ЗМІ). *Актуальні проблеми сучасної науки* (частина II) : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 30–31 травня 2019 року. Київ : МЦНД, 2019. С. 34–36.

13. Савченко І. С. Пунктуація сучасної української мови : навч. посіб. Черкаси : Відлуння-плюс, 2008. 152 с.

14. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.

15. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.

16. Серажим К. С. Текстознавство : підручник. Київ : Вид.-поліграф. центр «Київ. ун-т», 2009. 527 с.

17. Сюта Г. Оновлений зміст і статус терміна цитата в сучасній стилістиці. *Культура слова*. 2015. Вип. 83. С. 66–71.

18. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. 119 с.

19. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2004. 824 с.

20. Шевченко Л. Ю., Різун В. В., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова : довідник / ред. О. Д. Пономарів. Київ : Либідь, 1993. 336 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 18

Текст. Дискурс

1. Сутність тексту, його ознаки. Типологія текстів.
2. Складне синтаксичне ціле (надфразна єдність, прозова строфа) як одиниця тексту. Засоби зв'язку компонентів складного синтаксичного цілого. Стилiстичні властивості складного синтаксичного цілого в текстах ЗМІ.
3. Поняття про дискурс. Типи дискурсів.
4. Особливості публіцистичного тексту.
5. Початки і кінцівки як структурні елементи радіо- та телепрограм, телетекстів.
6. Абзац. Роль абзаців у тексті.
7. Особливості редагування тексту.

Завдання для самостійної роботи:

1. Створіть електронні схеми «Типологія текстів» та «Типи дискурсу».
2. Напишіть текст для телерепортажу на тему «*Смартфон: наш друг чи ворог?*». Охарактеризуйте початок і кінцівку як структурні елементи цього жанру.
3. Напишіть статтю в газету/журнал (тему оберіть самі). Викладач визначить, хто з однокласників редагуватиме ваш текст.
4. Опрацюйте статті:

Тимошик М. Особливості редагування текстів для газет, журналів, рекламних та інформаційних видань. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2004. Т. 15. С. 29–35. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1227> (дата звернення: 03.01.2021).

Шайда Н. Специфіка конструювання початків і кінцівок інформаційних програм на телебаченні. *Теле- та радіожурналістика*. 2009. Вип. 8. С. 47–57. URL: <http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/visnyk08-6.pdf> (дата звернення: 03.01.2021).

Щепка О. Категорійна структура й інтенційність сучасного українського публіцистичного тексту. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2017. Вип. 24. С. 212–218. URL: <https://vspu.edu.ua/science/art/a200.pdf> (дата звернення: 04.01.2021).

На вибір:

Ковтун Н. О. Сучасний радіодискурс: специфіка, структура, рівні. *Наукові записки Інституту журналістики*. Т. 28. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article> (дата звернення: 04.01.2021).

Форманова С. В., Боєва Е. В. Лінгвальні особливості теледискурсу: прагматичний аспект. *Журналістика. Філологія. Медіаосвіта*. Полтава, 2014. С. 256–260. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4296/1/Formanova.Voeva.pdf> (дата звернення: 05.01.2021).

Яцимірська М. Текст-дискурс як комунікативна сутність мовлення ЗМІ. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. 2004. Вип. 25. С. 363–369. URL: http://old.journ.lnu.edu.ua/publications/visnyk25/Visnyk25_P3_01_Jacymirska.pdf1980 (дата звернення: 08.01.2021).

Питання для самоперевірки:

1. Яку дефініцію тексту ви знаєте?
2. У чому виявляється зв'язок тексту з реченням?
3. Як утворюється складне синтаксичне ціле?
4. Які засоби зв'язку використовуються для поєднання самостійних речень у складному синтаксичному цілому? Наведіть приклади.
5. Як оформлюється складне синтаксичне ціле інтонацією в усному мовленні?
6. Дайте визначення дискурсу.
7. Хто з дослідників ввів поняття дискурсу?

8. Як співвідносяться поняття текст і дискурс? Чи варто їх ототожнювати?
9. У чому полягає специфіка публіцистичного тексту?
10. Що таке абзац?
11. Охарактеризуйте основні моменти редагування тексту.

Теми повідомлень:

1. Структура тексту.
2. Види контекстуальних відношень між реченнями.
3. Особливості висловлення у мові ЗМІ.

Основна література

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / ред. Н. В. Леонова. Київ : Вища школа, 2005. 272 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
3. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. 2-ге вид, випр. і доп. Львів : ПАІС, 2009. 432 с.
4. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації / ред. М. М. Пешак ; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 1993. 191 с.
5. Різун В. В. Літературне редагування : підручник. Київ : Либідь, 1996. 240 с.
6. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту. Київ : РВЦ «Київський університет», 1998. 336 с.
7. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : монографія / наук. ред. В. В. Різун. Київ, 2002. 392 с.
8. Сучасна українська літературна мова : підручник / ред. М. Я. Плющ. 6-те вид., стереотип. Київ : Вища школа, 2006. 430 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.

10. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.

Додаткова література

1. Бакун О. В. Поняття дискурсу в контексті соціальної комунікації і журналістської освіти. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації*. 2011. № 968. Вип. 3. С. 34–37. URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/5627> (дата звернення: 08.01.2021).
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 223 с.
4. Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.
5. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : колективна монографія / ред. І. С. Шевченко. Харків : Константа, 2005. 356 с.
6. Іваницька Н. Л., Левковська С. Ю. До проблеми лінгвістичної сутності тексту. *Філологічні студії*. Вінниця : ВДПУ, 2003 Вип. 1. С. 36–38.
7. Іщенко Н. Г. Текст – цілісна мовна й мовленнєва структура. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2016. Т. 1, № 5. С. 128–130. URL: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2016/NV_2016_5-1/33.pdf (дата звернення: 08.01.2021).
8. Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування : практичний словник-довідник журналіста. Львів : ПАІС, 2002. 575 с.
9. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки. Київ : Критика, 2010. 656 с.
10. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту : підручник. Вінниця : Нова книга, 2004. 272 с.

11. Лютянська Н. І. Мас-медійний дискурс: типологічні та структурно-організаційні особливості. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. 2014. Кн. 2. С. 136–141.
12. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи. Львів : Афіша, 2001. 416 с.
13. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. 2-ге вид., доп. Київ : РВЦ «Київський університет», 1999. 308 с.
14. Радзієвська Т. В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст – соціум – культура – мовна особистість : монографія / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2010. 491 с.
15. Різун В. В., Непийвода Н. Ф., Корнєєв В. М. Лінгвістика впливу : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2005. 148 с.
16. Романюк С. К. Типологічні особливості рекламного дискурсу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. Вип 54. С. 228–231.
17. Серажим К. С. Текстознавство : підручник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 527 с.
18. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція / Л. О. Кудрявцева та ін. *Мовознавство*. 2005. № 1. С. 59–66.
19. Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування : навч. посіб. – Київ : Наша культура і наука, 2004. 224 с.
20. Хорошун О. О. Дискурс засобів масової інформації: характерні особливості. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2014. № 6(2). С. 65–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2014_6%282%29_12 (дата звернення: 09.01.2021).
21. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики : енцикл. словник. Київ : «АртЕк», 1998. 336 с.

22. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ : Освіта, 2012. 210 с.
23. Яцимірська М. Г. Сучасний медіатекст : словник-довідник. Львів : ПАІС, 2005. 128 с.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ «МОВА ЗМІ»

1. Зміст і структура курсу «Мова ЗМІ», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Поняття національної та літературної мови. Ознаки літературної мови.
3. Культура мови і культура мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення.
4. Мовна норма. Типи мовних норм.
5. Поняття рідної та державної мови. Конституція України про державну мову та мови національних меншин.
6. Престиж мови. Мовна ситуація. Мовна політика.
7. Геноцид – етноцид – лінгвоцид. Основні форми лінгвоциду в Україні та в інших державах.
8. Україномовні ЗМІ: сучасний стан, проблеми, перспективи, тенденції.
9. Аналіз мовної політики регіональних ЗМІ.
10. Основні проблеми культури мови у ЗМІ.
11. Українська мова – одна із форм національної культури. Суспільний характер мови, її функції.
12. Мова як біологічне та психічне явище.
13. Мова і мислення.
14. Мова і мовлення.
15. Знакова природа мови. Мовознавство й семіотика.
16. Система і структура мови. Основні одиниці мови та їх функції. Поняття синхронії та діахронії.
17. Науки про мову. Міждисциплінарні мовознавчі науки ХХІ ст., їх завдання та перспективи.
18. Предмет і завдання фонетики. Акустичні властивості звуків.
19. Анатомио-фізіологічний аспект вивчення звуків. Мовний апарат.
20. Класифікація голосних та приголосних звуків.
21. Сегментні і суперсегментні одиниці мови. Склад. Наголос.
22. Фонологія як розділ мовознавства. Поняття фонем. Функції фонем.

23. Поняття орфоєпії. Орфоєпічні норми. Основні випадки порушення орфоєпічних норм.
24. Вимова голосних.
25. Вимова приголосних.
26. Порушення орфоєпічних норм при вимові звуків і наголошенні слів у мовленні на радіо і телебаченні. Рекомендації щодо виправлення помилок у вимові та наголошенні.
27. Писемне мовлення як матеріальне втілення мислення людини. Неалфавітні види письма. Піктографічне письмо. Ідеографічне письмо.
28. Алфавітне письмо. Алфавіт – зоровий образ культурного розвитку народу. Транслітерація українського алфавіту латинськими буквами.
29. Український правопис. Підсистеми правопису: графіка, орфографія, пунктуація.
30. Українська графіка. Графічні засоби. Транслітерація та її роль у передачі іншомовних власних назв.
31. Орфографія. Принципи українського правопису: фонетичний, морфологічний, історичний, або традиційний.
32. Новий український правопис. Суть концепції сучасного українського правопису. Найскладніші правила чинного українського правопису.
33. Предмет і завдання лексикології. Зв'язок лексикології з іншими науками.
34. Слово як номінативна одиниця мови. Поняття лексеми.
35. Лексичне й граматичне значення слова. Типи лексичних значень. Пряме і переносне значення слова в мові ЗМІ.
36. Полісемія (багатозначність слів) та моносемія (однозначність слів). Терміни. Дефініція терміна.
37. Ключові терміни журналістики. Робота над словом у журналістській творчості.
38. Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, їх типи та особливості використання в мові ЗМІ.

39. Ономастика як наука про власні імена. Антропоніми, топоніми, гідроніми тощо. Особливості використання ономастичної лексики в газетному мовленні.
40. Групи лексики сучасної української мови за походженням. Власне українська і запозичена лексика. Основні причини запозичень. Старослов'янізми в українській мові, їх основні ознаки.
41. Слова іншомовного походження. Інтернаціоналізми, екзотизми (етнографізми) та варваризми, їх значення в публіцистичному тексті. Явище пуризму.
42. Функціонально-стилістична характеристика іншомовних слів у журналістських текстах.
43. Стилістично нейтральна та стилістично забарвлена лексика. Розмовна та просторічна лексика, їх склад та характер. Діалектизми. Жаргонізми й арготизми.
44. Активна і пасивна лексика. Архаїзми й історизми. Неологізми, їх види. Оказіоналізми.
45. Неологізація лексики в українських ЗМІ.
46. Загальне поняття про функціональні стилі української мови, їх коротка характеристика.
47. Публіцистичний стиль як основа мовлення ЗМІ, його особливості. Роль журналістів у становленні й збагаченні публіцистичного стилю.
48. Поняття фразеології. Джерела і склад української фразеології.
49. Фразеологізми, їх класифікація. Структурні типи фразеологічних одиниць.
50. Фразеологізми як засіб емоційного впливу у газетному, теле- і радіомовленні.
51. Трансформація фразеологізмів у мові мас-медіа.
52. Мовні штампи. Уникнення мовних штамтів у ЗМІ (у пресі, на радіо, телебаченні).
53. Поняття про лексикографію. Сучасна українська лексикографія. Типи словників.
54. Значення енциклопедій та словників у редакційній практиці. Робота журналістів зі словниками.

55. Поняття про морфеміку. Морфема – мінімальна значуща одиниця мови.
56. Корінь, його значення і структура.
57. Характеристика афіксальних морфем: префікс, суфікс, закінчення, постфікс, інтерфікс, конфікс, уніфікс.
58. Основа слова. Характеристика основи слова.
59. Словотвір як розділ мовознавчої науки. Предмет і завдання словотвору.
60. Способи словотворення в сучасній українській мові.
61. Морфологія. Загальне поняття про частини мови. Критерії виділення частин мови.
62. Іменник. Відмінювання іменників, відміни та групи.
63. Кличний відмінок іменників. Форми звертань в українській мові. Огріхи вживання кличного відмінка у ЗМІ.
64. Відмінювання власних назв, абревіатур. Невідмінювані іменники.
65. Прикметник. Розряди прикметників за значенням, групування за формою та відмінюванням.
66. Ступені порівняння прикметників. Помилки у вживанні форм ступенів порівняння прикметників у мові ЗМІ.
67. Словотворення прикметників.
68. Числівник. Лексико-граматичні розряди числівників, їх відмінювання.
69. Правописні особливості числівників.
70. Специфіка використання числівників у мові ЗМІ. Типові помилки.
71. Займенник. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників.
72. Граматико-стилістичне використання займенників у будові публіцистичного тексту. Типові помилки у вживанні займенників.
73. Дієслово. Неозначена форма дієслова. Дієвідмінювання. Граматичні категорії дієслова. Стилістична зміна часових форм і способів дієслів у тексті.
74. Особливості використання дієслів у мові мас-медіа.

75. Безособові дієслова в тексті. Форми на -но, -то, особливості їх функціонування в публіцистичному тексті.
76. Дієприкметник. Тенденції вживання активних дієприкметників у мові ЗМІ. Способи перекладу.
77. Дієприслівник. Особливості функціонування дієприслівників у мові мас-медіа.
78. Прислівник. Розряди прислівників за значенням, походженням і будовою. Особливості правопису, наголошення прислівників та прислівникових словосполучень.
79. Безособово-предикативні слова (слова «категорії стану»). Перехід прислівників у прийменники, сполучники та частки.
80. Відображення в журналістських текстах семантичного багатства прислівників.
81. Прийменник. Первинні (непохідні) та вторинні (похідні) прийменники. Правопис прийменників. Вживання прийменників із різними непрямыми відмінками іменників, семантика прийменникових конструкцій.
82. Синонімія прийменникових конструкцій у публіцистичному тексті. Помилки у вживанні прийменників. Роль прийменникових конструкцій у творенні словосполучень.
83. Сполучник. Типи сполучників за походженням. Прості, складні й складені сполучники. Семантична характеристика сурядних і підрядних сполучників. Правопис сполучників.
84. Випадки ненормативного вживання сполучників у журналістських текстах.
85. Частки, їх семантико-конструктивна й стилістична роль у тексті. Словотворчі, формотворчі частки. Правопис часток.
86. Особливості вживання часток у мові ЗМІ.
87. Вигук. Семантичні різновиди вигуків (емоційно-експресивні, звуконаслідувальні, формули вітання та прощання). Поповнення вигуків за рахунок інших слів, словосполучень та речень. Помилки у вживанні вигуків.
88. Специфіка використання вигуків у мові ЗМІ.

89. Синтаксис як учення про будову речень і словосполучень. Предмет синтаксису. Синтаксис і пунктуація. Основні синтаксичні одиниці.
90. Словосполучення та інші сполучення слів.
91. Типи словосполучень за морфологічним (частинимовним) вираженням головного слова.
92. Граматичні зв'язки слів у словосполученні (узгодження, керування, прилягання).
93. Семантика словосполучення. Сміслові відношення між компонентами: атрибутивні (означальні), об'єктні й обставинні.
94. Особливості використання словосполучень у мові ЗМІ. Помилки у побудові словосполучень.
95. Речення як синтаксична одиниця. Ознаки речення. Речення і судження. Типи речень.
96. Аспекти вивчення речення: формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний.
97. Функції простого речення у журналістській практиці.
98. Просте двоскладне речення. Головні члени речення. Підмет, його формальні та семантичні особливості. Види підмета за будовою.
99. Присудок. Формальні та семантичні особливості присудка. Види присудка за будовою.
100. Поняття про другорядні члени речення. Складні випадки розмежування.
101. Додаток як синтаксичне вираження об'єкта. Прямі і непрямі додатки.
102. Означення як синтаксичне вираження атрибута. Узгоджене та неузгоджене означення. Прикладка як особлива форма означення.
103. Обставина як синтаксичне вираження різних ознак відношень дії або стану. Види обставин.
104. Загальна характеристика односкладних речень, їх функції в мові ЗМІ. Типи односкладних речень (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні (називні), генітивні).

105. Неповні речення, слова-речення, незакінчені (обірвані) речення, їх функціональне навантаження в публіцистичному тексті.
106. Поняття про просте ускладнене речення, його функції в мові ЗМІ.
107. Однорідні члени речення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Пунктуація.
108. Речення з відокремленими членами (означеннями, прикладками, обставинами, додатками, уточнювальними словами), способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
109. Речення зі вставними і вставленими конструкціями, способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
110. Звертання, його види. Звертання різної тональності у практиці журналіста. Пунктуація.
111. Складне речення. Визначальні ознаки складного речення, його функції в мові ЗМІ.
112. Складносурядні речення, їх функціонування в мові ЗМІ. Синтаксичні відношення між частинами складносурядних речень, різновиди складносурядних речень. Пунктуація.
113. Загальна характеристика складнопідрядних речень, їх структура і функції в мові ЗМІ. Засоби оформлення зв'язку між головною і підрядною частинами. Типи складнопідрядних речень. Пунктуація.
114. Безсполучникові складні речення, їх функції в мові ЗМІ. Безсполучникові складні речення з однотипними та різнотипними частинами.
115. Поняття про багатокomпонентні складні речення з різними видами зв'язку, їх функціональне навантаження в мові ЗМІ. Пунктуація.
116. Період, його структурні типи, особливості інтонації.
117. Поняття про чуже мовлення і засоби його передачі.
118. Пряма мова та способи її вираження у публіцистичному тексті. Пунктуація.
119. Непряма мова. Розділові знаки в реченнях із непрямою мовою.
120. Невласне пряма мова, або вільна непряма мова.

121. Діалог, або діалогічна мова. Розділові знаки при діалозі. Діалог у сучасному телевізійному мовленні.
122. Цитата та засоби її передачі в мові ЗМІ. Розділові знаки при цитатах.
123. Сутність тексту, його ознаки. Типологія текстів.
124. Складне синтаксичне ціле (надфразна єдність, прозова строфа) як одиниця тексту. Засоби зв'язку компонентів складного синтаксичного цілого. Стилiстичні властивості складного синтаксичного цілого в текстах ЗМІ.
125. Поняття про дискурс. Типи дискурсів.
126. Особливості публіцистичного тексту.
127. Початки і кінцівки як структурні елементи радіо- та телепрограм, телетекстів.
128. Абзац. Роль абзаців у тексті.
129. Особливості редагування тексту.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. *Запишіть наведені слова спочатку з літерою г, а потім – з ґ.*

(Г, г)авань, (г, ґ)атунок, (г, ґ)усеничний, (г, ґ)оробина, (г, ґ)ороскоп, (г, ґ)андж, (г, ґ)оспода, (г, ґ)ринджоли, (г, ґ)рунтомір, (г, ґ)абарит, (г, ґ)рунтовимірювальний, (г, ґ)едзь, (г, ґ)ратчастий, (г, ґ)удзик, (г, ґ)аньба, (г, ґ)удзь, (г, ґ)остинець, (г, ґ)речність, (г, ґ)ешэфт, (г, ґ)ородник, (г, ґ)антель, (г, ґ)оризонт.

Завдання 2. *Від наведених слів утворіть складні іменники, поясніть їх правопис.*

Рука писати; край знати; листя падати; середні віки; п'ять років; земля трусити; радіо комітет; міні футбол; Національний банк; художник пейзажист; Європа Азія; половина яблуко; перекоти поле; життя писати; лікар терапевт; аеро вокзал; вагон ресторан; слюсар складальник; половина Київ.

Завдання 3. *Від наведених іменників утворіть прикметники. З'ясуйте, в яких словах відбулося спрощення приголосних.*

Тиждень, честь, радість, область, жалість, місто, ненависть, туризм, контраст, кількість, вартість, випуск, доблесть, якість, совість, інтелігент, дилетант, кар'єрист, президент, пропуск, виїзд, кореспондент, цілість, швидкість, баласт, захист, допуск.

Завдання 4. *Від наведених прикметників (назв областей України) утворіть іменники за допомогою суфікса -ин(а). Поясніть їх правопис.*

Донецька, Житомирська, Полтавська, Чернівецька, Рівненська, Київська, Івано-Франківська, Вінницька, Луганська, Черкаська, Хмельницька, Одеська, Херсонська, Миколаївська, Сумська, Львівська, Кіровоградська, Харківська.

Завдання 5. Утворіть вищий ступінь порівняння прикметників, поясніть зміни приголосних.

Близький, довгий, дорогий, низький, важкий, рідкий, багатий, високий, короткий, дужий, легкий, вузький, далекий, тонкий, молодий, тяжкий, швидкий, поганий, малий, товстий.

Завдання 6. Перекладіть слова українською мовою, користуючись словником. Порівняйте написання слів в обох мовах.

Страстный, радостный, счастливый, несчастный, поздний, наместник, буревестник, предвестник, туристский, костлявый, доблестный, бескорыстный, участник, местный, завистливый, стелить, целостный, совестный, сердце, проездной, президентський, невестке, каждый, качественный, мгла.

Завдання 7. У наведених реченнях підкресліть підмет та присудок.

1. Хто не жив посеред бурі, той ціни не знає силі (Леся Українка).
2. Я в серці маю те, що не вмирає (Леся Українка).
3. Кожний із нас має в серці заряд, силу любові і ніжності, що виведе нас до мети (О. Гончар).
4. І знову «ура!» покотилося лісом (М. Стельмах).
5. Майже три роки минуло від того далекого світлого дня (О. Гончар).
6. Кохати – нові землі відкривати (І. Драч).
7. Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину (В. Симоненко).
8. Я син землі, що родить хліб і мрію (Д. Павличко).
9. Треба було ще глибоко розуміти, що мова тільки та невичерпно багата й гарна, яка виплекана твоїм рідним народом, яка живиться із народних джерел, що ніколи не замулюються (Петро Панч).
10. Не зупиняйся, мить, бо ти прекрасна лише у русі, у живій плавбі (П. Воронько).

11. У того, хто працює і знає мету своєї праці, завжди буде життя змістовне і повноцінне (О. Гуреїв).

12. Метушня слабким притаманна, безголосим властивий галас. (Л. Костенко).

Завдання 8. *Складіть речення з відокремленими обставинами, використовуючи наведені дієприслівники.*

Аплодуючи, слухаючи, скопіювавши, запрошуючи, переконавши, розмовляючи.

Завдання 9. *У наведених реченнях поставте пропущені розділові знаки.*

1. Світ не тільки ти: Крім тебе є думки, планети, птиці.
2. В залі музика святкова, В залі мрії і надії, І життя прекрасне знову, І за чимось ностальгія.
3. Щастя це дерев зелені віти І потреба ще й для інших жити....
4. Бо ми два різні полюси: Ти на землі, я над землею.
5. Берег турецький це твій дім. А Україна то мій рідний край.
6. Мова то цілюще народне джерело, і хто не припаде до нього вустами, той сам всихає від спраги.

Завдання 10. *Складіть речення за наведеними схемами, запишіть їх, поставте потрібні розділові знаки.*

1. Інфінітив (підмет) – інфінітив (присудок).
2. Підмет *не* присудок.
3. Підмет *мов* присудок.
4. Іменник (підмет) – іменник (присудок).
5. Інфінітив (підмет) – іменник (присудок).
6. Іменник (підмет) – прикметник (присудок).
7. Підмет *то* присудок.
8. Числівник (підмет) – числівник (присудок).
9. Підмет *як* присудок.

ТЕМАТИКА НАУКОВИХ РОБІТ

1. Орфографічні помилки в текстах друкованих ЗМІ.
2. Аналіз орфоепічних помилок у мовленні теле- і радіожурналістів.
3. Акцентуаційні помилки в мовленні телевізійних журналістів.
4. Порухення лексичних норм на сторінках регіональних газет.
5. Види граматичних помилок у місцевих друкованих ЗМІ.
6. Пунктуаційні помилки в інтернет-виданнях (на матеріалі регіональних ЗМІ).
7. Стилiстичний потенціал словотворчих засобів у мові ЗМІ.
8. Функціональне навантаження синонімів, антонімів, омонімів та паронімів у мові ЗМІ.
9. Конфесійна лексика у мові мас-медіа.
10. Термінологічна лексика на сторінках місцевих періодичних видань.
11. Проблема відтворення іншомовних власних назв у текстах ЗМІ.
12. Емоційно-експресивна лексика, її функції та особливості використання у мові ЗМІ.
13. Стилiстична роль діалектизмів та жаргонізмів у сучасних мас-медіа.
14. Проблема росіянізмів у мові сучасних ЗМІ.
15. Оцінно-інформаційне значення індивідуально-авторських лексем у мові сучасної публіцистики.
16. Типові помилки у використанні фразеологічних засобів (на матеріалі місцевих ЗМІ).
17. Модифікація фразеологічних конструкцій як один із засобів підсилення виразності журналістських текстів (на матеріалі місцевих ЗМІ).
18. Типи словників української мови, особливості їх використання при редагуванні текстів мас-медіа.
19. Огріхи вживання кличного відмінка в регіональних мас-медіа.
20. Специфіка функціонування прикметників у журналістському тексті. Помилки творення ступенів порівняння якісних прикметників.

21. Типові помилки використання числівникових форм у мові ЗМІ.
22. Стилiстичнi властивостi числiвникiв у складi фразеологiзмiв (на матерiалi мiсцевих ЗМІ).
23. Стилiстичне використання займенникiв у публiцистичному тексті.
24. Функцiональне навантаження дiєслова в текстах рeгiональних ЗМІ.
25. Стилiстичне навантаження граматичних категорiй дiєслова (категорiй особи, роду, числа, виду, часу, способу, стану) в мові ЗМІ.
26. Безособові дiєслова в журналістському тексті.
27. Особливостi використання конотативних дiєслiв (на матерiалi ЗМІ).
28. Метафоризація дiєслова в журналістському тексті.
29. Творення та вживання дiєприкметникiв у мові ЗМІ.
30. Особливостi функцiонування дiєприслiвникiв у мові ЗМІ. Трансформація дiєприслiвникових зворотiв.
31. Вiдображення семантичного багатства прислiвникiв у журналістських текстах.
32. Правописні характеристики прислiвникiв та використання їх у мові преси.
33. Типові помилки у вживанні прийменникiв на сторiнках мiсцевої перiодики.
34. Типові помилки у вживанні сполучникiв на сторiнках рeгiональної преси.
35. Специфіка функцiонування часток у мові ЗМІ.
36. Вигук як носій емоцiйного навантаження у мові ЗМІ.
37. Логiчні й семантичні помилки в побудові словосполучень. Плеоназм у словосполученні (на матерiалi ЗМІ).
38. Особливостi вживання типiв простого речення в жанрово-стильовій структурі журналістського мовлення.
39. Прямий і зворотний (iнверсiйний) порядок слiв у реченні, його функцiї у мові ЗМІ.
40. Окличні та питальні речення: структура і функцiї у журнальній публiцистиці (на матерiалi рeгiональних видань).

41. Питальні висловлювання у газетних заголовках (на матеріалі регіональних ЗМІ).
42. Координація підмета й присудка. Типові помилки в мові ЗМІ.
43. Узгодження означення з означуваним словом. Типові помилки в мові ЗМІ.
44. Труднощі дієслівного й іменного керування. Типові помилки в мові ЗМІ.
45. Помилки у вживанні однорідних членів речення в журналістських текстах (на матеріалі регіональних мас-медіа).
46. Використання узагальнювальних слів у публіцистичному стилі.
47. Стилiстичне навантаження прикладок у мові ЗМІ. Відокремлені прикладки при звертанні.
48. Помилки у використанні відокремлених членів речення (на матеріалі ЗМІ).
49. Структурно-семантичні особливості порівняльних зворотів у друкованих текстах ЗМІ.
50. Функції вставних та вставлених конструкцій у публіцистичних текстах. Типові помилки.
51. Відхилення від нормативної форми звертань у мовленні журналістів.
52. Заголовки – односкладні речення в газетах та журналах (на прикладі регіональних ЗМІ).
53. Особливості вживання та експресивного навантаження неповних речень у журналістських текстах.
54. Специфіка вживання типів складного речення в журналістських текстах.
55. Структурна побудова складносурядних речень у мові ЗМІ. Пунктуаційні помилки.
56. Особливості побудови складнопідрядних речень у мові ЗМІ. Пунктуаційні норми та відхилення від них.
57. Семантичні та стилістичні можливості складних безсполучникових речень (на матеріалі ЗМІ). Норми пунктуації.
58. Уточнювальні члени речення. Пунктуаційні труднощі при відокремленні у текстах ЗМІ.

59. Синтаксична структура рекламних слоганів.
60. Синтаксичні засоби залучення уваги аудиторії в газетному тексті (на прикладі регіональних видань).
61. Оформлення орфографічно-пунктуаційного комплексу з прямою мовою й цитатами. Способи цитування та їх доцільність (на матеріалі ЗМІ).
62. Особливості функціонування чужого мовлення в медійних текстах (на матеріалі регіональних ЗМІ).
63. Синтаксичні, семантичні та стилістичні властивості складного синтаксичного цілого в текстах ЗМІ.
64. Типові помилки в побудові тексту та його фрагментів (на матеріалі ЗМІ).
65. Текстові засоби змістової й емоційної виразності журналістського твору.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Структура та обсяг наукової роботи:

- титульний аркуш – 1 стор.;
- зміст – 1 стор.;
- перелік умовних позначень, символів, скорочень, термінів (за необхідності) – 1 стор.;
- вступ – 1–2 стор.;
- основна частина:
 - розділ I (короткі теоретичні відомості з досліджуваного питання) – 5 стор.;
 - розділ II (практичний аспект дослідження) – 5–6 стор.;
- висновки – 1–2 стор.;
- список використаних джерел – 1–2 стор.;
- додатки (за необхідності).

Вимоги до змісту наукової роботи

1. *Титульний аркуш* є першою сторінкою роботи, що заповнюється за зразком, поданим у *Додатку 1*.

2. *Зміст* подається на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, розділів та підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки у тексті. Не дозволяється скорочувати заголовки у змісті, подавати їх в іншій послідовності в основному тексті.

Нумерація сторінок починається з аркуша, де розташовано зміст, із номера 2.

3. Якщо в роботі використано специфічну термінологію, а також маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх *перелік* подається у вигляді окремого списку, який розміщується перед вступом.

Перелік має розташовуватись двома стовпчиками: у лівому в алфавітному порядку наводяться умовні позначення, символи, одиниці скорочення або терміни; у правому – їх детальне розшифрування.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складається, а їх розшифрування наводиться в тексті при першому згадуванні.

4. У *вступі* коротко обґрунтовуються актуальність і доцільність обраної теми, підкреслюється сутність досліджуваної проблеми; формулюються мета роботи та зміст поставлених завдань, об'єкт і предмет дослідження.

5. *Основна частина* роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів (за необхідності).

Кожний розділ розпочинається з нової сторінки. Основному тексту розділу може передувати коротка передмова з описом обраного напрямку дослідження. У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає можливість звільнити основні висновки від другорядних деталей.

В основній частині роботи наводяться характеристика джерел, використаних для написання роботи, та короткий огляд літератури з окресленої тематики, вказуються основні етапи наукової думки за визначеною проблемою, а також питання, які залишилися невирішеними.

Зміст основної частини повинен відповідати темі роботи та повністю її розкривати.

6. *Висновки* мають містити стислий виклад результатів вирішення наукової проблеми та поставлених завдань, зроблених у процесі аналізу обраного матеріалу, оцінок та узагальнень.

7. *Список використаних джерел* – це бібліографічні описи використаної літератури.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Рекомендована кількість джерел для реферативного повідомлення – від 10 до 20. Список обов'язково повинен містити джерела, видані в останні 3 роки.

Відомості про джерела складаються відповідно до вимог, зазначених у Національному стандарті України: [ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання»](#), який установлює види бібпосилань, правила та особливості їхнього складання і розміщування у документах.

**Приклади
оформлення бібліографічного опису
у списку використаних джерел**

згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація.
Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання»
з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с. 2. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України : навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Алерта, 2012. 216 с. 3. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с. 4. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с. 5. Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 6. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті-1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 2. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.

	<p>3. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.</p> <p>4. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с.</p> <p>5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах : практ. посіб. Харків : Право, 2011. 136 с.</p>
Три автори	<p>1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с.</p> <p>2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>3. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p> <p>4. Zhovinsky E. Ya., Kryuchenko N. O., Pararyha P. S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.</p>
Чотири і більше авторів	<p>1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 288 с.</p> <p>2. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>3. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p> <p>4. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.</p>

<p>Автор(и) та редактор(и)/ упорядники</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с. 3. Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с. 4. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с. 5. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.
<p>Без автора</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с. 2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с. 3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с. 4. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с. 5. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.
<p>Багатотомні видання</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. 2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с. 3. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. 4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
<p>Частина видання</p>	
<p>Книги</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація

	<p>у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p> <p>2. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>3. Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. <i>Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки</i> : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. С. 213–241.</p> <p>4. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.</p>
<p>Тези доповідей, матеріали конференцій</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p>
<p>Статті із продовжуваних та періодичних видань</p>	<p>1. Кобильник В. Порівняльний метод як основа політологічного дослідження. <i>Збірник наукових праць «Політологічні студії»</i>. 2011. № 2. С. 54–65.</p> <p>2. Коломоець Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх</p>

	<p>застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>3. Загірняк М., Костенко А. Про користування можливостями міжнародної бази даних Scopus. <i>Вища школа</i>. 2017. № 5–6. С. 48–55.</p> <p>4. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. <i>Політичний менеджмент</i>. 2006. № 5. С. 3–17.</p> <p>5. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>6. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>7. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p> <p>8. Dalton R. J. Comparative politics of the industrial democracies: from the Golden Age to island hopping. <i>Political Science</i>. 1991. № 2. P. 15–43.</p>
Інші видання	
<p>Законодавчі та нормативні документи</p>	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>6. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
<p>Архівні</p>	<p>1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я</p>

документи	<p>Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>
Патенти	<p>1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p> <p>2. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>

Каталоги	<p>1. Горницькая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p>
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2020).</p> <p>2. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі <i>Бібліотечний вісник</i>. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (дата звернення: 10.01.2021).</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf (дата звернення: 10.01.2021).</p> <p>4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua/ (дата звернення: 10.01.2021).</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис.</p>

	<p>... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 Харків, 2010. 36 с.</p> <p>3. Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. Наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p> <p>4. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.</p>

8. У *додатках* містяться допоміжні або додаткові матеріали, необхідні для повноти сприйняття роботи, кращого розуміння отриманих результатів: уривки аналізованих текстів, картотека, додаткові таблиці, графіки, рисунки, ілюстрації тощо.

Оформлення наукової роботи

1. Робота друкується шрифтом Times New Roman текстового редактора Word розміру 14 на одному боці аркуша білого паперу формату А4 з інтервалом 1,5 (до 30 рядків на сторінці).

Поля: ліве – 30 мм, верхнє і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм.

Обсяг роботи складає 15–20 друківаних сторінок. До загального обсягу роботи не входять: список умовних скорочень; таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки; список використаних джерел; додатки. Текст роботи має бути написаний без мовних та технічних помилок.

Робота виконується державною мовою.

Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки. Заголовки структурних частин друкуються великими літерами симетрично до набору: «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ». Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Заголовки пунктів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в підбір до тексту.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати 1 інтервалу.

2. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака «№».

Усі сторінки роботи, враховуючи титульну сторінку та додатки, підлягають суцільній нумерації, номер на титульній сторінці не ставиться, а на наступних сторінках проставляється у правому нижньому куті сторінки без крапки в кінці.

Нумеруються тільки розділи основної частини. Зміст, вступ, висновки не нумеруються.

Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться. Заголовок розділу друкуються з нового рядка.

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу за правилом: номер розділу, номер підрозділу. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.3.». Заголовок підрозділу наводиться у тому самому рядку.

Пункти нумеруються в межах кожного підрозділу таким чином: номер розділу, номер підрозділу, номер пункту, наприклад: «2.3.4.». Заголовок пункту наводиться у тому самому рядку, але пункт може й не мати заголовка.

У кінці назв розділів, підрозділів, пунктів крапка не ставиться.

Рисунки нумеруються в межах розділу арабськими цифрами (аналогічно до формул та підрозділів) і позначаються словом «Рис.», наприклад «Рис. 1.2».

Таблиці нумеруються послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над заголовком таблиці розміщується напис

«Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 2.3».

Додатки оформлюються як безпосереднє продовження роботи на наступних сторінках. Вони розміщуються в порядку посилань у тексті роботи. Кожен із додатків має розміщуватись на окремій сторінці. Додаток повинен мати заголовок, який друкується вгорі симетрично відносно тексту. Додатки нумеруються великими українськими літерами та позначаються словом «Додаток», наприклад: «Додаток Б».

3. Абзацний відступ повинен складати 12–15 мм.

4. Під час написання роботи студент має посилатися на наукові джерела, матеріали, ідеї, висновки, результати, які використовуються в роботі. Це дає можливість перевірити наведені відомості. Посилатися слід на останні видання публікацій.

Якщо в роботі використовуються відомості з матеріалів із великою кількістю сторінок, тоді необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць.

Посилання в тексті роботи на джерело зазначається порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]...».

Якщо в тексті роботи необхідно зробити посилання на конкретні відомості, цитата наводиться в лапках, а посилання береться у квадратні дужки із зазначенням порядкового номера джерела в списку використаних джерел та відповідної сторінки. Наприклад: «... набуття наукового знання передбачає оперування фактами, які характеризують певне явище, розробку наукової гіпотези (теорії), яка пояснює те чи інше явище і постановку експерименту для доведення висунутої теорії» [8, с. 37].

Текст цитати необхідно точно відтворювати і наводити повністю, щоб не спотворити думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. У тексті роботи поширеним є непряме цитування автора (переказ, виклад думок автора своїми

словами), однак при цьому слід точно викладати думки автора та давати відповідні посилання на джерело.

Посилання на ілюстрації в тексті роботи вказуються порядковим номером ілюстрації, наприклад «рис. 1.2».

На всі таблиці роботи мають бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» у тексті пишуть скорочено, наприклад «...у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад «див. табл. 1.3».

5. Ілюстративний матеріал у роботі використовується з метою більш наочного представлення результатів досліджень та їх обґрунтування.

Найчастіше в роботах використовуються такі види ілюстративних матеріалів: креслення, рисунки, таблиці, діаграми, графіки, схеми, фотографії.

Усі ілюстрації зазначаються у тексті роботи.

Назва ілюстрації розміщується відразу після її номера, внизу.

Цифровий матеріал роботи оформлюється у вигляді таблиць. Слово «Таблиця» починається з великої літери, прописується курсивом і розміщується у верхньому правому куті сторінки, а її назва – посередині, симетрично до тексту і наводиться жирним шрифтом.

Заголовки граф мають починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків має бути не менше ніж 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблиця розміщується після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без обертання переплетеного блока рукопису або з обертанням за стрілкою годинника.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. У разі перенесення таблиці на інший аркуш слово «Таблиця», її номер і назва не повторюються, далі над іншими

частинами праворуч пишуться скорочено слова «Продовж. табл.» і вказується тільки номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл. 1.2».

Додаток 1. Зразок оформлення титульного аркуша

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет філології
Кафедра журналістики

Навчальна дисципліна: мова ЗМІ

**МОДИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ЯК ОДИН ІЗ
ЗАСОБІВ ПІДСИЛЕННЯ ВИРАЗНОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ
(НА МАТЕРІАЛІ МІСЦЕВИХ ЗМІ)**

Роботу виконав:

Бондаренко Андрій Вікторович,
студент II курсу спеціальності
«Журналістика»

Науковий керівник:

Савчук Руслана Любомирівна,
доцент кафедри журналістики,
кандидат філологічних наук

СТИСЛИЙ ОГЛЯД ОСНОВНИХ ЗМІН У НОВІЙ РЕДАКЦІЇ «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ» (2019). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf> (дата звернення: 10.01.2021)

Зміни можна умовно поділити на дві великі групи:

- 1) власне зміни у написанні слів (без варіантів);
- 2) варіантні доповнення до чинної норми.

1. БЕЗ ВАРІАНТІВ

проєкт, проєкція (так само як *ін'єкція, траєкторія, об'єкт* та інші слова з латинським коренем *-ject-*)

плеєр (*play+er*), **конвеєр** (*convey+er*), **феєрверк, Соєр, Хаям, Феєрбах**

«Звук [j] звичайно передаємо відповідно до вимови іншомовного слова буквою **й, а** в складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja] буквами **є, ї, ю, я**: *буєр, конвеєр, плеєр, флаєр, лояльний, параноя, пляда, рояль, саквоаяж, секвоа, фаянс, феєрвєрк, ін'єкція, проєкт, проєкція, суб'єкт, траєкторія, фое', еті, Гоя, Савоя, Феєрба́х, Маєр, Кає́нна, Іса́я, Йога́нн, Рамбу́є, Соєр, Хая́м, Хеєрда́л, Юно́на, Їтс*».

Дікенс, Тєкерей, Бєкі (без подвоєння приголосних **-кк-**)

«Буквосполучення **ск**, що в англійській, німецькій, шведській та деяких інших мовах передає звук [k], відтворюємо українською буквою **к**: *Ді́кенс, Ді́кінсон, Д́жє́ксон, Тє́керей, Бє́кі, Б́у́кінгем, Бі́смарк, Б́р́ю́кнер, Б́ро́кес, Лама́рк, Што́кманн, Стокго́льм, Ру́дбек, Ше́рлок*».

НАПИСАННЯ РАЗОМ: мінісукня, віцепрезидент, ексміністр, вебсайт

«Р а з о м пишемо:

➤ слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чого-небудь: *архі-, архи-, блиц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-*: *архіскладній, гіпермаркет, екстраклас, макроекономіка, мікрохвілі, мультимільйонер, преміумклас, супермаркет, топменеджер, топмодель, ультрамодний, флешінтерв'ю.*

➤ слова з першим іншомовним компонентом *анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-*: *антивірус, контрудар, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіон, ексміністр, експрезидент, лейбгвардієць, лейбмедик, обермайстер, оберофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер, але за традицією контрадмірал».*

пів хвилини, пів яблука, пів Києва (пишемо нарізно без дефіса), але одним словом як цілісне поняття *півострів, півзахисник, півмісяць*

«Невідмінюваний числівник *пів* зі значенням “половина” з наступним іменником – загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: *пів аркуша, пів години, пів відрá, пів міста, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями, пів Європи, пів Києва, пів України.* Якщо ж *пів* із наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *піваркуш, південь, півзахист, півколо, півкуля, півмісяць, півоберт, півовál, півострів».*

РОСІЙСЬКІ ПРИЗВИЩА

рос. *Донской* → *Донський*, рос. *Трубецкой* → *Трубецький*,
виняток *Лев Толстой*

«Прикметникові закінчення російських прізвищ передаються так: Закінчення *-ой* передаємо через *-ий*: *Донський, Крутий, Луговський, Полевий, Соловйов-Седий, Босий, Трубецький*, але *Толстой*.

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

священник (як *письменник*)

«Подвоєння приголосних як наслідок їх збігу. 1. Подвоєння букв на позначення приголосних маємо, якщо збігаються однакові приголосні:

➤ кореня або основи на **-н-** (**-нь-**) і суфіксів **-н-(ий)** **-н-(ій)**, **-ник**, **-ниц-(я)**: *день – дѐнний, закѐн – закѐнний, кінь – кінний, осінь – осі́нний, туман – туманний; башта́нник, годі́нник, письме́нник, свяще́нник; віко́нниця, Ві́нниця;*

➤ дві букви **н** зберігаємо й перед суфіксом **-ість** в іменниках та прислівниках, утворених від прикметників із двома **н**: *закѐнний – закѐнність – закѐнно, туман́ний – туман́ність – туманно».*

Святвечір

«Р а з о м пишемо:

а) складноскорочені слова (мішані та складові абревіатури) й похідні від них: *адмінресурс, Міносвіти, профспілка, Святвечір».*

ВЕЛИКА БУКВА

Назви товарних знаків, марок виробів

Автомобілі марки «Жигулі» вироблялися з 1970 по 2014 рік.

З малої букви, якщо вживається як загальна назва, наприклад: *Він приїхав на старих обшарпаних «жигулях» (... на новому блискучому «фольксвагені»).*

2. ВАРІАНТИ

(допускається правописна варіантність)

СЛОВА ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Вергілій і Вергілій, Георг і Георг, Гуллівер і Гуллівер

«У прізвищах та іменах людей допускається передавання звука [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови – буквою *г* (*Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар,*

Гулліве́р) і шляхом імітації іншомовного [g] – буквою *г* (*Вергі́лій, Гарсі́я, Ге́тель, Гео́рг, Ге́те, Грегуа́р, Гулліве́р* і т. ін.).».

аудіє́нція і авдіє́нція, лауреат і лавреат (пор. *лавр*), ***аудиторія і авдиторія***

«У словах, що походять із давньогрецької й латинської мов, буквосполучення ***ai*** звичайно передається через ***ав***: *авте́нтічний, автобіогра́фія, автомобі́ль, а́втор, авторите́т, автохто́н, ла́вра, Авро́ра, Маврита́нія, Павло́*. У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення ***ai*** шляхом транслітерації як ***au***, допускаються орфографічні варіанти: *аудіє́нція і авдіє́нція, аудито́рія і авдито́рія, лауреа́т і лавреа́т, па́уза і па́вза, фа́уна і фа́вна*».

кафе́дра і кате́дра, ефі́р і ете́р, мі́ф і міт, Борисфе́н і Бористе́н

«Буквосполучення ***th*** у словах грецького походження передаємо звичайно буквою ***т***: *антоло́гія, антрополо́гія, апте́ка, а́стма, бібліоте́ка, католи́цький, теа́тр, тео́рія, ортодо́кс, ортопе́дія, Амальте́я, Промете́й, Те́кля, Таї́сія, Теодо́р*. У словах, узвичаєних в українській мові з ***ф***, допускається орфографічна варіантність на зразок: *ана́фема і ана́тема, дифіра́мб і дитира́мб, ефі́р і ете́р, ка́фе́дра і кате́дра, логарі́фм і логарі́тм, мі́ф, міфоло́гія і міт, мітоло́гія, Агата́нгел і Агафа́нгел, Афíни і Ате́ни, Борисфе́н і Бористе́н, Демосфе́н і Демосте́н, Ма́рфа і Ма́рта, Фесса́лія і Тесса́лія* та ін.».

УКРАЇНСЬКІ Й ДАВНО ЗАСВОЄНІ СЛОВА

і́рій і у́рій, і́род і у́род

На початку слова звичайно пишемо ***і***. Деякі слова мають варіанти з голосним ***и***: *і́рій і у́рій, і́род і у́род* (‘дуже жорстока людина’).

ВАРІАНТНІ ФОРМИ РОДОВОГО ВІДМІНКА

ра́дості й ра́дости, любóві й любóви, Білору́си й Білору́си

«Іменники на **-ть** після приголосного, а також слова *кров, любóв, óсiнь, сiль, Русь, Білору́сь* у родовому відмінку однини можуть набувати як варіант закінчення **-и**: *гíдности, незале́жности, ра́дости, смéрти, чéсти, хорóбрости; крóви, любóви, óсени, со́ли, Ру́сі, Білору́си*».

СЛОВНИЧОК ПРАВОПИСУ СЛІВ

А

абáт

абíкуди

абітуріéнт

аборигéн

Абхáзія

абхáзький

абúхто

авангард

аванпóст

аванпóстний

áвгієві стáйні

авдитóрія = аудиторія

авіарéйс

Áвстро-Угóрщина

автентічний

автобіографія

автовідповідáч

автовокзáл

автомагістрáль

автомобілі «Нісáн»

автомобі́ль

авторитéт

автохтóн

Агатáнгел = Агафáнгел

агéнтство

агéнтство Українські

Національні Новіни

агіта́ція

агрáрний

агрáрно-промисловий

агрéсія

агрéсор

агробізнес

агроекологія

агрокульту́ра

агрокульту́рний

áгрус

áгрусовий

Ада́менко

А́длер

адмінресу́рс

адмінрефо́рма

Адріáтика

ад'ю́нкт

ад'юта́нт

аеромéтод

аеропла́н

аеропóрт «Боріспіль»

Азо́во-Чорномóр'я

Азо́вське мо́ре

Айве́нго

академвідпу́стка

акватéхніка

аксіо́ма

Акт проголо́шення

незале́жності України

Алексе́єв

алкотéст

Алла́х

Альбе́рта

альтруі́ст

аля́скінський

амплуа́

Ана́ньїн
анархі́чний
ана́тема = ана́фема
а́нгел
Андрі́ївська це́рква
Андрі́ївський узві́з
Андрі́й Первозва́ний
аніскі́льки
анітелéнь
анітро́хи
аніхто́
анічичі́рк
Ана́ньїн
анота́ція
Антаркти́да
Анте́й
антиаргуме́нт
антиви́рус
антиінфляці́йний
анти́чний сві́т
антоло́гія
Анто́нович
антрополо́гія
Аполло́н
Араві́йське мо́ре
а́рка
артеріа́льний
артпо́лк
Аре́ф'єв
арф'я́р
арха́їчний
арха́нгел
архиди́якон = архіди́якон
архиєре́й = архієре́й

архимандрі́т = архімандрі́т
архистраті́г = архістраті́г
архіважлі́вий
архіме́дова спіра́ль
архімі́льйоне́р
архіте́ктурно-будіве́льний
Аска́нія-Но́ва
астроко́ре́кція
асфа́льт
Ате́ни = Афі́ни
атла́нтік-сі́тинський
Атла́нтік-Сі́ті
аудиторі́я = аадиторі́я
аудіє́нція
аудіоальбо́м
аутса́йдер
Ахі́ллес
ахі́ллесо́ва п'я́та

Б

багатве́чір
багатоспрямо́ваний
базе́дова хворо́ба
Баку́
бала́ст
бала́стний
балéт «Лебе́дине о́зеро»
Балка́нський піво́стрів
Балка́нські кра́їни
Ба́лтика
бальза́ківські тради́ції
Бангко́к
бангко́кський
баро́ко

баро́метр	блаже́нний
баски́й	Бле́квуд
ба́тенько	бліцно́віни
ба́тьків	бліцопі́тування
Ба́тьківщи́на	бло́гер
бе́звісти	блок-систе́ма
без жа́лю	блúза
беззвúчний	Бог Дух Святи́й
без упі́ну	бог зна коли́
безха́тченко	бог зна що
без'я́дерний	бог з ним (з тобо́ю)
Бейкер-стрі́т	Богоро́диця
беладóна	Бог Оте́ць
Бе́рклі-сквер	Бог Син
Бе́ркшир	бодибі́лдинг
бертолéтова сіль	бодіа́рт
бетхо́венський	боєзда́тність
Бе́лгород	бо́же
Бе́лий	Боже
бо́зна в ко́го	бо́же збав
бо́зна-чий	«бо́їнг»
бі́знес-план	бойкі́ня
Бі́блія	болга́рин
бі́знес-проє́кт	бо́нна
Біловéзька Пу́ща	Бористéн = Борисфе́н
Білопі́лля	Боттічеллі
білопі́льський	боязкі́й
Бі́лорúсь	бо́язкість
біля Рі́джент-стрі́т	браві́симо
біля Фолл-рі́вер	Бразі́лія
біржови́й	бранденбу́рзький
Благове́щенськ	бра́узер
Благові́щення	бра́унінг
благослове́нний	брахма́н

Бра́нденбург	ве́рб'я
бру́тто	Вергі́лій = Вергі́лій
ба́скський	верф
бісмаркі́вський	Верхо́вна Ра́да Украї́ни
бе́та-про́мені	Верхо́вний Суд Украї́ни
бе́та-ро́зпад	Вест-І́ндія
Буди́нок учи́теля	взуття́ «Крокс»
будмайдáнчик	видавни́цтво «Ра́нок»
бу́єр	видовжено́тупоконі́чний
Бу́кінгем	виї́здити
Булóнський Ліс	виї́зний
бульва́р Тара́са Шевче́нка	ві́провадити
Буéнос-А́йрес	випроводжа́ти
буéнос-а́йреський	високоврожа́йний
бюро́	високогі́р'я
Бюффóн	високоопла́чуваний
бязь	Вифле́єм
В	відеоза́пис
Вавило́вський	відеопроду́кція
важкі́й-такі́	відеофі́льм
важкопрогно́зований	від'ї́зд
валéнтно пов'язаний	віза́ві
Ван Гог	ві́йськкомáт
ва́нна	ві́йськовозобов'язаний
ванта́жно-розванта́жувальний	ві́йськовополоне́ний
ват	ві́йсько́во-спортивний
Ватика́н	віке́нд
Вахта́нг	ВІЛ-інфе́кція
Вашингто́н	ві́лла
вебсторі́нка	ВІЛ-СНІД
Велі́кдень	віньє́тка
Велі́кий пі́ст	ВІП-за́ла
велопробі́г	Ві́рме́нська апóстольська це́рква
	віцеко́нсул

віцепрем'єр

віч-на-віч

Віші

Волга

вóлзький

вільно конвертований

Вальтер Скотт

вальтер-скоттівський

в обмін

Вогняна Земля

водносталь

Водохрестя

воєнно-стратегічний

воістину

Волл-стріт

воля Господня

овоче-картопляний

овоче-молочний

впам'ятку

впереміш

Всевішній

Вселенський Патріарх

Всесвітній конгрес українців

всесвітньо-історичний

Всеукраїнська педагогічна

конференція

австро-угорський

вуглецевмісний

вулиця Академіка Заболотного

вулиця 295-ї Херсонської

Дивізії

вчена рада філологічного

факультету

вчотверо

вщерть

Г

Гаага

гаазький

Гаїті

Гай Юлій Цезар

галактика

Гальвані

гама (*музичний інструмент*)

гамбургер

гамма (*літера грецького алфавіту*)

Гарвардський університет

Гаррісон

Гарсія = Гарсія

гауптвахта

Гвінея-Бісау

гвінея-бісауський

Гегель = Гегель

Гейне

геліоцентр

Гельсінкі

генерал-губернаторський

генерал-лейтенант

Генеральний прокурор України

Генеральний секретар ООН

генерал-капітан

генерал-майор

геоекономіка

геополітика

Георг = Георг

Гете = Гете

гідроелектростанція

гі́нді
гі́перма́ркет
гі́рничопроми́словий
Га́мбург
га́мбурзький
Гне́зно
годи́на-дві
100-годи́нний
Голла́ндія
голла́ндський
Голова́ Верхо́вної Ра́ди Украї́ни
Гольфстрі́м
го́рдіїв ву́зол
го́спіс
го́спіталь
го́споди
Господи
го́споди бо́же мій
Госпо́дь
госпо́дь з тобо́ю (ва́ми)
Готьє́
40-гра́дусний
Григо́р'єв
Грінче́нків словни́к
Грінві́ч
громадя́нська війна́
гросме́йстер
у́гро-фі́ни
грузи́нка-ді́вчина
груша «па́рижа́нка»
груше́вий
грушоподі́бний
Гулліве́р = Гулліве́р
гу́ни

Гюго́

Г

гандж
Га́рсія = Гарсі́я
гатуно́к
гвалт
гедзь
Гео́рг
Ге́те = Ге́те
Гжи́цький
глей
гніт
го́гель-мо́гель
Го́нта
Горга́ни
грасува́ти
гратча́стий
Гре́гуар
грéчний
гринджо́ли
грунт
грунто́вий
грунто́вний
грунтува́ти(ся)
гу́гл
гу́дзик
Гулліве́р = Гулліве́р
гу́лька
гу́ля
гуральня

Д

давньо́руський

Даждьбо́г
Д'Ала́мбе́р
д'ала́мбе́рівський
дамо́клів меч
Дамáск
дамáський
Дани́єль
д'Арта́нья́н
двадцятипо́верховий
двадцятип'ятиповерхо́вий
двадцятирі́чний
двоелектро́дний
двоо́кис
двоо́кисень
двоа́ктний
двоосьо́вий
двохсо́тріччя
двохсо́тий
двохті́сячний
дев'яно́стники
дев'яностоп'ятирі́ччя
дев'яносторі́чний
дев'яносторі́ччя
Дев'я́та симфо́нія Бетхо́вена
дев'ятисо́тий
дего́ллівський
де Го́лль
деі́нде
Декла́рація незале́жності США
Демостéн = Демосфéн
дендропа́рк
де-не́будь
де-не-де́
40-де́нний

день-дру́гий
день інфо́рмації
День Конститу́ції Украї́ни
День Незале́жності Украї́ни
День па́м'яті та примі́рення
День Собо́рності Украї́ни
День учи́теля
депо́
Держа́вна прéмія Украї́ни імені
Олекса́ндра Довже́нка
Державний архі́в Міністерства
внутрі́шніх справ Украї́ни
Держтелера́діо
держуста́нова
де-фа́кто
Дефо́
де-ю́ре
джо́уль
дізель-мото́р
диз'ю́нкція
дире́ктор
дире́кторка
диско́клуб
дискому́зика
дитира́мб = дифіра́мб
дит'я́сла
дия́кон
дия́коне́са
діале́ктико-матеріалісти́чний
діаметра́льно проти́лежний
Ді́зель
Ді́кенс
де́льта-промі́ння
де́льта-фу́нкція

ДНК-аналіз
ДНК-експертіза
доба́ феодалі́зму
довже́нківські фільми
до вподо́би
до-ді́єз
доісторі́чний
донжуа́н
Дон Жуа́н
Дон Кіхот
до́нна
до́пінг-контро́ль
до побачення
драмтеа́тр
дуе́нья
дур-зілля

Е

е-декларува́ння
е-деклара́ція
Единбу́рг
единбу́рзький
Е́йфелева ве́жа
економкля́с
екопроду́кти
екскурсово́д
ексміні́стр
експрезиде́нт
екстракля́с
ексчемпіо́н
екс-Югосла́вія
електро́нно-обчи́слювальний
елітжитло́
емба́рго

енциклопе́дія «Вікіпе́дія»
епідемситуа́ція
епо́ха Баро́ко
епо́ха Відродження
ескадрі́лья
Есхі́л
ете́р = ефі́р
етногу́рт
ефе́нді
ефі́р = ете́р

Є

Єва́нгеліє
Євразі́йський степ
е́вро
євроелі́та
єврозо́на
Європарла́мент
Європе́йський Сою́з
євроремо́нт
євроріно́к
Євросою́з
євхарі́стія
Єго́ва
Єлисéisьські Поля́
Є́мен
Єнісе́й
єпі́скоп
єпиті́мія
е́ресь
Єрусали́м
е́ті
Єфі́мов
Єхидна

Ж

жабо́

Жа́нна д'Арк

жар-пти́ця

жо́вто-блакі́тний

Желе́зноводськ

Жене́в'є́ва

жира́ф'ячий

житньогі́рський

життєзда́тний

життє́пис

жовтога́р'ячий

жовтува́то-роже́вий

жовто́цвіт

Жоліо́-Кюрі́

жук-коро́їд

Жуль Верн

жуль-ве́рнівський

жури́

журна́л «Все́світ»

Жє́шув

З

завви́шки

завгли́бшки

Зава́дзький

зави́дна

за ви́що

завка́федри

заво́д «Фарма́к»

завча́су

загальноосві́тній

закомпостова́ний

Зако́н Украї́ни «Про пенсі́йне
забезпе́чення»

за кордо́н

за кордо́ном

Замбе́зі

запи́вніч

зап'я́стний

зато́ка Свято́го Лавре́нтія

Заха́р'їн

захі́дноєвропе́йський

захі́дноєвропе́йці

захі́дноукраї́нський

Захі́дна Украї́на

Зба́раж

зба́разький

Збро́йні си́ли Украї́ни

звіробі́й-трава́

зга́рячу

Зеле́на Гу́ра

з-за кордо́ну

зо́лото-валю́тний

знадво́ру

зовні́шньополі́тичний

золота́ меда́ль

золото́ніський

Золотоно́ша

зро́ду-ві́ку

з розго́ну

зсереди́ни

зупинка «Карава́єві Да́чі»

Захі́дна Євро́па

Захі́дний Буг

И

ийбѣн
йкання
йкати
йрій = ірій
йрод = ірод
ич!
Ич-оба

І

Ібсен
Ів́ан Богосл́ов
іванофранківці
Ів́ано-Франківськ
івано-франківський
Ігл́есіас
Ігор
Ігорівна
Ігорьович
і́зжовкнути
Ізмаї́лов
і́знóв
і́зсерéдини
і́кóна
і́кóна Матері Бóжої
Теребовля́нської
Ілі́єв
Іліа́да
і́ммігра́ція
і́накодúмець
і́нвалю́та
і́н'єкція
і́нофі́рма
і́нститúт

і́нститúти Націо́нальної акаде́мії
нау́к
І́нститúт фі́зики Націо́нальної
акаде́мії нау́к Украї́ни
і́нтербрига́да
і́нтерв'ю́
і́нтерме́цо
і́нтерне́т-видáння
і́нтерне́т-по́слуга
і́нформповідо́млення
і́нформце́нтр
і́рій = ірій
і́род = ірод
Ісаа́кіївський собо́р
Іса́я
Іса́єв
Іст-Лóндон
Ісус Хри́стóс

Ї

і́жджений
і́здець
і́здити
і́й-бо́гу
і́й-пра́во
Їржі

Й

Йога́нн
Йорда́н-річка
Йо́ркшир
йо́ркши́р
йо́ркширський

К

Кабінет Міністрів України	Кіркконелл
Кабмін	Конча-Заспа
Каєнна	Князівство Монако
какаду	коаліційний
кальцієвмісний	ковзкий
камер'юнкер	кózир-дівка
Кам'янець-Подільський	комітети Верховної Ради України
кам'янець-подільський	компáкт-диск
кáнцлер	компáнія «Microsóft»
каньйон	компетентнісно орієтований
капельмейстер	компóстний
караоке-бар	комп'ютер Комунальне підприємство «Київблагоустрій»
катéдра = кафе́дра	конвéср
квазіглобáльний	конвоі́р
квазіобертáння	конгрéс Міжнародної асоціації українців
квазіоптика	кондотьéр
квіслінги	Конституційний Суд України
Кельн	Конститу́ція України
Києво-Печерська лавра	контрадміра́л
Київенерго	контрòльно-вимірювальний
Київзеленбуд	контрреволю́ція
Київська фабрика іграшок	контрреформа́ція
Київський академічний театр ляльок	контрудáр
Київський міський будинок учителя	конферансьé
киснево-водневий	концérн «Volkswágen»
киснетерапія	концérн «Фольксва́ген»
кібермаші́на	кон'юнктура
кіловáт-годі́на	копі́єчка
30-кілограмовий	копії́ст
кількаповерховий	Кордильє́ри
Кім Чен Ин	

кореспондент
короткогрушоподібний
КрАЗ
країна-інвестор
країна-кредитор
крайнебо
краплеподібний
крєкінг-процєс
Кримінальний кодекс України
Крит
Кáрлові Вáри
кросівки «Найк»
крохмáле-пáтоковий
крáпково-штриховий
круглообертáльний
круїз
круп'є
Кúбок УЄФА
купівля-прóдаж
кур'єр
курйóз
кювєт

Л

лауреáт = лауреáт
Ла-Мáнш
ла-мáншський
Лас-Вéгас
латиноамериканці
латіський
латіш
лауреáт = лавреáт
лауреáт Держáвної прємії
України в гáлузі архітектúри

легкоатлетичний
легкозаймістий
лейбгвардієць
лейбмєдик
Лейпциг
лемкіня
Леона́рдо да Ві́нчі
Лєссінг
лжесвідок
лібрєто
Лі́га На́цій
лі́кар-екóлог
лінгвостилістічні
лінійно-стрічковий
літак «Бóїнг 777»
літстудія
літургія
Лейпциг
лейпцизький
ляній
лі́рико-епі́чний
Лєрмонтов
льон-довгунєць
льонолавсáн
льон-сирєць
Людві́г ван Бетхóвен
людинодєнь

М

ма́впячий
Мавритáнія
мавритáнський
магніто́лог-астроно́м
Магомєт

мадемуазель
мадо́нна
Мадрі́д
мае́стро
майдáн Незале́жності
ма́йстер
майстри́ня
ма́йстрова
маккарті́зм
Макка́ртні
Макке́нзі
Макке́нна
Маккі́нлі
макроеконо́міка
макромолéула
максіо́дяг
максімо́да
максісу́кня
малі́на «герáкл»
Малі́шкова мета́фора
Малоазіа́тське нагі́р'я
маловжи́ваний
ма́нна
маоцзеду́нівський
марке́тинг
марк-тве́нівський
марокка́нець
Маро́кко
марсельéза
Матве́єва зато́ка
Ма́ти Божа
Маяко́вський
мо́ва-джерело́
мо́ва-посере́дниця

ме́дико-генети́чний
мегавáт-годи́на
мегаефе́кт меда́ль «За військову
службу́ Украї́ні»
меда́ль «За врято́ване життя́»
медіалінгві́стика
медперсона́л
медуніверситéт
Менделéєв
ме́нтор
мережа́ «Фейсбу́к»
мере́живо
мереф'я́нський
металоема́ль
металопла́ст
метамóва
меха́ніко-математи́чний
Мехмед-бе́й
мимово́лі
мимоі́здом
мис Дóброї Наді́ї
митрополі́т
митрополі́т Ві́нницький і
Ба́рський
Миха́йлівський Золотове́рхий
монасти́р
мі-бемоль
мігра́ція
мідіо́дяг
мідімо́да
мідіспідні́ця
міжгі́р'я
міжконтинента́льний

Міжнародна асоціація
україністів
Міжнародний валютний фонд
Міжнародний рік дитини
міжпланетний
мікроорганізми
мікрохвілі
мікрочастинка
мільйон
мільйонний
35-мільйонний
мільярд
4-мільярдний
мінеральна вода «Моршинська»
Мінеральні Води
мініблук
мінідиск
мініскалатор
мінікомп'ютер
міністерства України
Міністерство освіти і науки
України
міністр
Міністр освіти і науки України
Мін'юст
мірра
місис
Міссісіпі
Міссурі
міськдержадміністрація
міськком
міт = міф
мітологія = міфологія
Мицкевич

Мічиган-авеню
мовно-літературний
мовностильовий
молочно-білий
молочнопромисловий
молочно-м'ясний
моновистава
монокультурний
Монтеск'є
мотокрос
Мао Цзедун
Музей мадам Тюссо
Музейний провулок
музично-танцювальний
мультимільйонер
м'якопіднебінний
м'ясо-вівняний
м'ясозаготівельний
м'ясо-молочний

Н

набірниця
на біс
на відмінно
навідріз
навпереваги
навперейми
навчально-виховний
навчально-науковий
Надзвичайний і Повноважний
Посол
нанодіагностика
нанокомп'ютер
наночастинки

напівавтома́т
напів'європе́йський
напівімла́
напівку́щ
напівпра́вда
напíй «Жíвчик»
напогото́ві
напока́з
наполовіну
напо́хваті
нардéп
наро́дний арти́ст Украї́ни
наро́дно-візво́льний
народногосподарський
народнопоетичний
натрієвмі́сний
натрійоргані́чний
на́трое
натще́серце
науко́во-експериментальний
науко́во обгрунто́ваний
науко́во-прикладний
на ура́
на ходу́
Нацба́нк
націєтво́рення
Націона́льна акаде́мія нау́к
Украї́ни
Націона́льна бібліоте́ка Украї́ни
імені В. І. Верна́дського
Націона́льна премо́ія Украї́ни
імені Тара́са Шевче́нка
Націона́льний банк Украї́ни

Націона́льний університе́т
«Остро́зька акаде́мія»
Націона́льний худо́жній музе́й
Украї́ни
націона́л-патріоти́чний
нашвидку́руч
неіндукти́вний
неоімпериалі́зм
неолі́т
неомодерні́ст
не по-на́шому
не сьогодні-за́втра
«ніса́н»
Ні́цца
Но́белівська премо́ія
новозасно́ваний
новоірла́ндський
норд-ве́ст
норд-о́ст
норд-о́стовий
Ні́цца
ніццький
Нью-Йо́рк
ньюйо́рківці
нью-йо́ркський
Ньюто́н

О
оберлейтенант
оберма́йстер
оберофіце́р
оберпрокуро́р

Об'єднання співмешканців
багатоквартирних будинків
«Наш дім»
об'єм
об'їхати
овочесховище
одноденний
олімпійська медаль
Олімпійські ігри
онколікарня
Організація Об'єднаних Націй
орден Держави
орден «За доблесну шахтарську
працю»
орден князя Ярослава Мудрого
орден «Мати-героїня»
орден Свободи
Осман-паша
Острів
острівський
острів Святої Трійці

П

павза = пауза
Па-де-Калé
палац Потóцьких
палеозойська ера
палеоліт
Палестіна
пам'ятник Володимиру
Великому
панамериканський
Панамський перешійок
Пан Гімун

пан'європейський
пан-Європа
панно
Папа Римський
параноя
параолімпієць
парвеню
патронеса
пауза = павза
педуніверситет
пейзажист-художник
пенні
Пенсільванія
пенснє
передньобоківий
Перемішль
перемішльський
п'єдестал
П'ємонт
піанісимо
піар-кампанія
піар-акція
півоберт
піввідерний
пів відрá
пів години.
пів Європи
півзэхист
пів Кієва
півкілограмівий
півкілометрівий
півкóло
півкóля
пів літра (об'єм)

півлітра (<i>пляшка</i>)	поінформований
півлітровий	Полевій
півмісяць	поліелей
пів міста	полімотивація
Північний полюс	полукіпок
Північний Льодовитий океан	полумисок
півовал	понадплановий
пів огірка	попадя
піваркуш	попгурт
пів аркуша	попмузика
півострів	портъ
пів острова	послідовно миролібний
півтора	Посол Республіки Польща
півтораметровий	по-соціалдемократичному
пів України	постачально-збутовий
пів яблука	Потебнянські читання
пів ями	П-подібний
пів ящика	президент
підзозлісто-болотний	Президент Національної
під'їзд	академії наук України
під'їхати	Президент України
під'юдити	президія
пітет	прем'єр-міністр
Пікассó	Прем'єр-міністр Канади
піфагорова теорема	преміумклас
плéер	преосвященний
плénum	преподобний
плеяда	преподобний Серафим
по-братерськи	Саровський
по-братньому	Пресвята Богородиця
по батькові	пресконференція
повечір'я	Пречиста Діва
по-генералгубернаторському	привілейований
поетеса	проєкт

проє́кція
прої́зний
Прокурату́ра мі́ста Кі́єва
Прокóф'єв
професі́йно орієнто́ваний
Псалті́р
псевдогромадя́нський
псевдое́фект
псевдоісторичний
псевдонау́ка
пюпі́тр
пюре́
п'ятдесятимі́льйо́нний
п'ятдесятито́нний
п'ятсотдвадцятип'ятирі́ччя
п'ятсоттридцятиті́сячний

Р

Ра́да націона́льної безпе́ки та
оборо́ни Украї́ни
радіоко́мітет
радіоспектрогеліогра́фія
радіофі́зичний
7-разо́вий
рандеву́
редáкторка
ремига́ти
республі́ка
Республі́ка Болга́рія
реформа́ція
Ре́пін
Рив'є́ра
Рі́га
Риджент-стрі́т

рі́зький
Рі́мсько-католи́цька це́рква
ріє́лтор
Різдво́
різдвя́ний
Різдвя́ний пі́ст
різноспрямо́ваний
Рі́о-де-Жаней́ро
125-рі́чний
90-рі́чний
750-рі́ччя
Рішельє́
розрив-трава́
роликопідші́пник
Россі́ні
роя́ль
Ру́дбек
Рудольф Ді́зель
Рум'я́нцев
Руссо́
рюкза́к

С

Саво́я
сакво́яж
Сало́ніки
Сан-Франці́ско
Сарді́нія
свердли́льно-довба́льний
свердли́льно-шли́фувальний
свинце́во-мі́дний
свіжозру́баний
свіжоско́паний
світловодо́лікува́ння

світлопоглинальний
святá великомучениця Варвара
Свята Трійця
Святвечір
Святé Письмó
святий Пантелеймóн
Святійший Патріарх Київський і
всієї Руси-України
священний
священник
секвóя
семимільярдний
сенбернар
сеньйор
середні вікі
середньовірна
середньовіччя
середньоніжньонімецька
сёрфінг
сесія Хмельницької міськради
сильнодійний
симпóзіум
синагога
Сиракузи
сиракузький
сирієць
Сірія
Сицілія
сі-бемоль
сі-бемольний
Сідней
сіеста
сімдесятиріччя
сімсотсорокаріччя

Скандинавія
скандинавський
Скандинавські країни
слава Бóжа
сліпоглухоніми́й
сліпучо-білий
сноуборд
собóр Свято́го Петра
Соловійов-Седій
соломоподрібнювальний
соль-дієз
Сомалі
сон-трава
соцзабезпечення
Соціал-демократична партія
України
соціально активний
соціально небезпечний
соціально свідомий
соціологія
соціосфера
соцстрах
соцстрахівський
Спаситель
Спасівка
спецвипуск
Сполучені Штати Америки
спортивний клуб «Сокіл»
спортмайданчик
сталебетон
сталерозливний
Старий Завіт
Статут ООН
стереоапаратура

стереоекран
стодвадцятип'ятирічний
Стокгольм
Страсна п'ятниця
Страсній тиждень
статус-кво
сузір'я Великого Пса
Сунь Ятсєн
супермодний
супермодель
супермаркет
суспільно корисний
суспільно необхідний
суспільно-політичний
східнослов'янський
суші-бар
Сьєрра-Леоне
сюрреалізм

Т

тамплієр
Тєкерей
телеапаратура
телехроніка
Тєннєссі
термогідродинаміка
Тєссалія
Тибєт
Тимофєєв
Тиціан
тєннокілометр
Толста
Толстой
тонкомєлений

тонкомірний
тонкорозпоршений
тєнна
топмєнеджер
топмодель
торгфлєт
торф'яний
Т-подібний
траєкторія
транснаціональна корпорація
«Jysk»
триокисєнь
трїлер
трипільська культура
Трипїлля
Трїйця
трьохмільярдний
трьохсотп'ятдесятиріччя
трьохсотріччя
Туапсє
Туманний Альбіон
Тургєнєв
Турєччина
турнє

У

уайт-спїрит
убєзтво
увєртюра
Україна-нєнька
Українська грєко-католицька
цєрква
Українська православна церква
Український музєй

Укрзалізниця
Укрпрофрада
Ула́н-Уде́
ультраеро́зія
ультразвúк
ультрамо́дний
унтерофіце́р
упла́ч
упа́м'ятку
у сто́крат
уто́пія
úтреня
утро́є
утре́те
утрьо́х
учі́тель-фі́зик
уще́рть

Ф

фа́вна = фа́уна
фа́йл
фан-клу́б
фармпрепа́рат
фа́уна = фа́вна
Фа́уст
фа́янс
Федера́ція незале́жних
профспіло́к Украї́ни
Феєрба́х
феєрве́рк
Фесса́лія
фі́зик-учі́тель
Філіппі́ни
філіппі́нський

філологі́ня
фі́ни
Фінля́ндія
фі́рма «Імідж»
фі́тнес-клуб
фітотерапі́я
фла́єр
флеші́нтерв'ю
Флі́т-стрі́т
Флорі́да
фо́є
фолкгу́рт
фолькму́зика
«Фольксва́ген»
«фольксва́ген»
фон Бі́смарк
Фонві́зін
фоноза́пис
фотоспра́ва
Франкі́вська кімна́та
франкі́вські сонéти
франкозна́вець
Фра́нкфурт-на-Ма́йні
фра́нкфуртський-на-Ма́йні
фра́у
фре́кен
фрoйля́йн
Фур'є
фюзеля́ж

Х

ха́кер
Хая́м
хвастлі́вий

хвастну́ти
Хеєрда́л
хіджа́б
хімієтерапія
хімі́чно стійкі́й
хлі́бозаготівельний
хлорбензо́л
хлорвіні́л
хлорфено́льний
хімі́ко-бактеріологі́чний
хо́бі
хо́лдинг
Холо́дний Яр
Хоті́нський за́мок
храм Васи́лія Блаже́нного
храм Христа́ Спасі́теля
Хрест Іва́на Мазе́пи
хресто́ві походи́
худо́жник-кари́катури́ст
худо́жньо-реставраці́йний
худо́жник-пейзажі́ст

Ц

Царі́ця Небе́сна
цвях
целуло́їд
цементобето́нний
цементово́з
Центра́льний автовокза́л
Цице́рон
цукро-протеї́новий
Цю́рих
цю́рихський

Ч

чаєня́
чар-зі́лля
Черво́на Ша́почка
червонога́р'ячий
черво́но-зеле́но-сіні́й
черезплі́чник
Черка́ське старо́ство
Че́рчилль
Чика́го
Чи́лі
чилі́йський
Чингісха́н
чичеро́не
чаба́та
член-кореспонде́нт
чорно́зем
чорнозе́мний
чорно́ліс
чорно́слив
чотириа́ктний
чотириосьові́й
чотирьохмі́льйо́нний
чотирьохмі́ль'ярдний
чотирьохсо́трі́ччя
чі́тко окре́слений
Чума́цький Шля́х

Ш

шалé
шардонé
шасі́
Швейца́рія
швидкохі́д

швидкохі́дний
шевроле́
шевченкі́ана
Шевче́нківська премо́ія
шевче́нківський стиль
Шевче́нкові пое́зії
Шереме́тьєво
Ше́рлок
ші́стдесятип'ятимі́льйо́нний
шлакобло́к
шокола́д «Сві́точ»
шосе́
штабскапіта́н
штат Теха́с
штрейкбрэ́хер

Щ

Щигло́в
Що́кіно
щода́лі
щомі́сяця
щомо́га
щопра́вда

Ще́цин

Ю

ЮНЕСКО
юнна́т
Юно́на
Юпі́тер
Ю́р'єв
юроді́вий

Я

Я́коб-Ка́йзер-плац
Я́мпіль
Яропо́лк
Яросла́вів Вал
Яр-під-За́йчиком
я́рський-під-за́йчиком
Я́сна Поля́на
Ясногоро́дка
яснозо́рий
яснополя́нський
яснополя́нці
Я́ффа

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-методичне видання

САВЧУК РУСЛАНА ЛЮБОМИРІВНА,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МОВА ЗМІ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ II КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЖУРНАЛІСТИКА»**

В авторській редакції

Друк: підприємець Голіней О. М.
76008, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 128,
тел.: (0342) 58 04 32, 050 540 30 64
Папір офсетний, друк цифровий,
підписано до друку 15.01.2021,
формат 60x84/16, ум. друк. 7,7 арк.
Зам. № 198 від 15.01.2021, наклад 300 прим.